

ГЕОРГИ КОНОВСКИ
ТРИ ШИШЕТА В МАШИНАТА
НА ВРЕМЕТО

chitanka.info

ПРОЛОГ

Сега — това роман ли е, повест ли, сбироток от спомени и фантазии, мешана скара или постен миш-маш... Абе, не знам.

Поради което го започнах.

Щото е интересно да отиваш нейде — иди не знам къде, донеси не знам какво.

Е, викам — да тръгваме...

По древното правило — когато не знаеш къде отиваш, ще стигнеш другаде.

Всъщност, как ще разбереш, че е другаде, когато не си знаел целта?

1.

1974 година. Студентска бригада в село Аспарухово. Бивш Михайловградски окръг. На повечето карти го няма. Но може да го откриете — на 2 километра до Расово.

Спим в училището. Момичетата в три стаи, щабът (звездните братя) в една, ние в салона. Тридесетина човека. Отстрани има съблекални, над тях балкон. Топла връзка с училището.

Работим — домати за лютеница и пюре. И, разбира се, бързо свършихме парите.

Няма, бе!

И за цигари няма... Камо ли за други жизненоважни неща. Като например ракийца...

Каквато тук има много. Излизаш вечер, отиваш до някоя къща — шишето е на перваза. Оставяш три лева и заминаваш.

Е, как няма да оставиш? Ракия, бе ей! Да не е мацка, че да лъжеш за нея?

Обаче пари няма...

Мезе много — кеф ти зеленчуци, кеф ти манджа от стола. Типичните български жени работят там. И се тревожат, ако някое момиче не си дояде всичко. Ама нали нашите все на диети... И жените се тревожат: „Бе туй дете що не яде? Искаш ли, чадо, сиренце, кашкавалче?“ ...

Обратно към основния разказ, значи.

Аз бях най-напред на каруцата с амбалажа, после се прехвърлих на ремаркетото. Донасят кофите, поемаме, изсипваме доматиите, газим (за пюре), навеждане, изправяне...

Но и голяма компания.

А на каруцата бяхме с един човек от селото. Бивш кръчмар, спец по пиенето — макар сам малко да пиеше, интересен, но... Нали не се сещаме, че от възрастните можем много да научим, ами все тичаме при наборите — аларма да става.

Поради което се смених с един колега и отидох на полето.

А на домати не работех за първи път.

1973 година. Плевен. Комбинатът. Първокурсници.

Като по-сериозен (очилата много мамят!) ме сложиха в началото на конвейера.

Да контролирам и прочиствам изсипваните домати. Просто да махам дъсчици, железца, камъни. Защото после има барабани и всичко ще стане... Мани, мани!

И аз внимателно прочиствах. Разбрах колко е важно.

Камъни, дъски, железа — бързо и внимателно навън.

Виж — жабчета, мишлета, охлювчета... Тях пусках. Нали няма да счупят нищо...

После половин година не ядох лютеница. Ама се забравя. Пък и си беше типична студентска храна. Заедно с копърката. Евтино, вкусно...

Хайде пак обратно...

Та, викам, свършихме парите. И позакъсахме със забавленията.

Как ли?

Това е отделна история.

2.

Имаше в селото едно момче на нашите години. Оператор в читалището им. Всяка вечер прожектиреше филм. Е, два филма за седмицата, ама ТКЗС-то го държеше, защото... Абе, имат нужда хората от разнообразие, телевизорите все още не бяха заели хорското внимание, а едната крѝчма само не стигаше.

Момчето беше левскарче — като всички интелигентни хора.

И от разните кинопрегледи събрал материали за „Левски“. Плюс откънатите от някаква кинобаза.

С две думи — събрал няколко часа филми за нашите. Под което разбирам и националния отбор. Кадри отпреди 20 години дори — гледахме и мача с олимпийците на Англия, нейде 1956 година.

Та си кибичим една вечер, гледаме стари мачове, обсъждаме, по братски трима смучат един фас (филтрите смятахме за скъпа глезотия — ударението е на „скъпа“).

И влиза един от „звездните братя“, вика: „Момчета, откраднаха знамето на бригадата...“

Рипаме.

Друг селски (с тях много си допаднахме, нямахме проблеми, както в някои селища) рече, че ще палне камиона си и тръгваме да гоним Михаля — демек байрака.

Разпознали крадците. От съседното село, дето имаше друга наша бригада от СУ.

Мягаме се в каросерията — леко подпийнали, с горещи глави и свити в юмрук ръце. Шофьорът и той така, ама кой ти гледа...

Джжжжжж — през полето, през трънаци, през горичката, през реката...

Точно при влизане в селото камионът поднесе и се шибна с каната в един стълб. То пък баш там била ръката на Компанейрото, та малкият му прѝст пострада яката...

Опа, за Компанейрото нещо.

Благоевградчанин.

Висок, открит, обичащ чашката и музиката. Китарата все с него. Избиваше го на някакъв полуиспански, тип Григор Вачков в „На всеки километър“ — испанската серия.

И към симпатягите се обръщаше с „Компанейро“, което му стана прякор. Иначе си е Краси.

Любим лаф, който стана и лаф на компанията: „Компанейро, офицеро е мио!“.

Та Компанейро изохка, ама само върза една кърпичка на смазания пръст.

Влязохме в селото — и точно срещу читалището. Дето колегите си разпалили огън на площада, танцуват, кефят се.

Замахаха ни — къде подигравателно, къде доброжелателно, но...

Ние не признаваме половинчати неща.

Напред — и до училището, където спяха. Нахлухме и почнахме да товарим камиона.

Пешкири, гащи, сапуни...

По едно време тича някой. Комендантът им се сетил къде сме.

Та го грабнахме и — в камиона. Клечим, държим го изправен и се молим колата да не спре.

Прибрахме се.

На другия ден Компанейро отиде в Расово, превързаха го, биха му инжекции против тетанус (трагедия — не можеше седмица да пие!).

Комендантът го разменихме срещу знамето.

Установихме, че „звездните братя“ решили, че ни е скучно, споразумели се с колегите си от оная бригада и устроили тая игричка.

И решихме сами да си направим интересното. Без тях. По нашему.

3.

Един кракижабчанин (от другото име на селото — Краки жаба) дойде при нас и се оплака — трябвало плоча да лее, ама лято, всички нейде по частното в съботата, не е много работата, ние и без това този ден си почиваме, плаща веднага, та...

Спазарихме се на 40 лева (безумна евтиния, ама... и цигарите свършваха!). Първа смяна от 5 до 7, втора до 9 сутринта.

Включихме се все шантави мъжкарчета.

Мамините синчета ходиха до Расово, та си получиха записи с някой лев.

А ние в петък легнахме уж рано. Лафчета, лакърдии, масали, локуми, дрънканици, чесане на езика...

И после чух, че първа смяна се надига. Малко след това и ние станахме — докато се измием, докато хапнем...

Хапването лесна работа. Жените ни оставяха ключа от стола — влизахме, вземахме нужното, внимавахме да не направим беля.

Та в седем бяхме на линия. Лопатите, кофите, една макара.

Размах, стегнатост...

Абе, в девет действително заляхме плочата.

Взехме 40 лева, даде и две шишета вино (не беше нещо особено — като за бачкатори). А по време на работата ни черпи с цигари.

После почнахме да разпределяме парите.

Тридесет лева за цигари, десет за пиене.

Но не каквото да е.

Понеже познавах бившия кръчмар, повериха ми десетачката. Да отида до Расово и с неговите съвети да купя три литра.

С мен тръгна Огито — като спец в тая област.

Перем по полето, приказваме си.

Обсъждахме Златко. Момчето беше отново влюбено. В една колежка.

Ма цуни-гуни, ма...

Седим си една вечер в градинката пред училището... Как кои? Аз и една... Ъъъъ... позната. Случайна. Просто си говорехме.

Както се казваше в една студентска песничка: „Говорят ръцете по-ясно и от сърцето“...

Огито зад един храст... И той с една позната.

Златко зад друг. С оная мацка.

Като изтреця... Направо гръм!

Скочихме и се засилихме.

Абе, нямахме проблеми със селската младеж, вярно. Ама де да знаеш...

Гледаме — Златко и момичето седят на пясъка, пейката счупена, ония се хият... Заливат се от смях.

А пейката от ония — стандартните. Чугун и напречно яки дъски. Бая зор трябва, за да я пречупиш.

„Братчета, вика Златан, като ме напъна хормонът... И пейката отиде...“

Обаче, в петък вечер пристигна официалното гадже на момичето. И беше взел стая в селото, мацката и... С две думи — Златан се мяташе като шаран на сухо.

И си остана на сухо, докато оня не си замина в неделя следобед...

Но това е друга история.

4.

А аз да се върна на моята история.

Вървим, значи, приказваме си. Гледаме — слънчоглед. Още млад, но годен за дъвчене.

Викам: „На връщане ще си вземем...“

„На връщане — казва Огито — надали и пътя ще виждаме. Дай да си понапълним джобовете сега.“

Та си понабрахме и продължихме, дъвчейки меките семки.

И те ти го Расово — два километра, колко му е.

Отидохме до къщата на моя човек. Той ни се зарадва — сармите вече ставали.

Но ракия нямаше. Специализирал се по виното. И такава кантата ни изпя за него...

Покани ни у дома си — червено вино, сарми, под асмата...

Но ние бяхме — и сме си — принципни и честни момчета. Тръгнахме за ракия — най-напред ще вземем ракията. Пък после... Хем да не мислим за задачата.

Съгласи се с нас и ни поведе към свой приятел. Който правел хубава ракия.

Селска къща от ония, от 60-те години. Два етажа, живее се в полумазата, горният е за гости. Отпред асми, разбира се, чешма, маса с ония покривки, дето бяха модерни тогава — мушама на цветчета.

Сядаме, обяснява той на появилата се жена, а тя казва, че мъжът ѝ отскочил наблизко, ама ей сега ще дойде, та тя ще ни сипе ракийка — хем да я опитаме...

И вади от коритото на чешмата шишенце. Такова — трилитрово, бледосинкаво-зеленикакво.

Сипа по една хубава водна чаша (абе, къде изчезнаха ония чаши, дето руснаците им викат граньоние — демек, изрязани на тънки стенички, като диамант?).

Наряза домати. Голям — не от ГМО-та или отрови, ами чист селски домати. Два юмрука.

Знаете ли колко ракия поема един домат? Колкото издържиш. Попива алкохола като гъба. Или поне ти имаш това усещане и сипваш още и още.

Пийнахме по малко — по чаша само.

Ракийцата бяла, блестяща, при сипване пуска мехурчета — цънк... цънк... цънк...

60 градуса, рече жената.

Нашият човек рече, че сармите ще заминат, та тръгна, като сто пъти заръча веднага след това да отидем у тях.

Сипа ни булката още, а после явно усети как всичко отива като вода в стомаха на камила след тридневен преход през пустинята.

И рече, че мъжът ѝ май ще се забави повече, та тя да ни продаде ракия.

Нищо против.

3,50 литъра, каза.

Ха сега де!

Ние се готвехме на три лева — както си знаехме. Едно 50 стотинки май...

Но ровнахме из джобовете и сглобихме сумата.

Три шишета в мрежичката, дето си я носехме и — напред.

Учтиво „Довиждане!“, после поехме напред в задаващата се вечер.

5.

Кръчмарят ни чакаше.

На масата — да казвам ли, че беше под асмата, до чешмата, в коритото на която се плакнеше дамаджанка с вино?

Седнахме, сложи големите чинии със сармите. По три сарми във всяка съдина. Нормални селски сарми — по два юмука всяка.

И глинена паница с кисело мляко. Лъжица в него — стърчаща като... Добре, ще спестя сравнението...

Хапнахме, пийнахме, разприказвахме се.

Само дето се ядоса, като чу по колко ни е дала ракията.

„Бе тая луда ли е? Навсякъде е по три лева, тя 3,50 иска... Момчета, на ви един и петдесет, аз ще си ги взема от мъжа й... Ама и той като я свие...“

Та си говорихме хубаво, всякакви истории ни разправи, ние с Огито слушахме внимателно — че нали сме от този край, знаем си етикета (аз съм от Бяла Слатина, Огито от Плевен).

Ние пък разказахме някои наши истории.

Например, как в Радиново, Пловдивско, бяхме настанени през къща до казана.

И, който отиваше или се връщаше — все се отбиваше на лаф му'абет.

Та една вечер минаха Анкълъ и Компанейро. Компанейрото вече наквасен, Анкълъ като сълзица.

След час се върнаха. Компанейро прегърнал една мацка (имаше две сестрички, по-голямата шавлива малко... Или свободно и демократично мислеща).

Анкълъ ни прошепна, че й се наточил, а и тя му даваше явни иширети. Пък Компанейрото си беше вече извън играта — използваше я най-вече за подпиране.

И заминаха...

На сутринта Анкълъ се хили през криви гримаси и разправя.

Завели Компанейрото в къщата, дето бяха настанени. Сложили го в стаята — а той спял още по външните стълби, отишли в другата стая.

Там целувки, прегръдки, ръцете шарят като митничарски на личен оглед...

И оная рекла, че ѝ се пие вода.

Ама Анкълъ е кавалер. Даже не помислил да ѝ сипе от гарафата — водата била налята още по обяд.

И рипнал, грабнал стъклото, понесъл се към чешмата на двора.

Пуснал водата, изчакал да се изтече — а то вечерта вече си било студено всичко, напълнил гарафата и бегом обратно.

Не за себе си — мацката да не чака...

А там...

„Братчета, разправя ни той — представете си съвършено идиотската картина. Аз на вратата с гарафата в ръка. Креватът вляво. И на него подрипва косматият задник на Компанейрото... Кога се събудил, кога отишъл там, кога я склонил...“

Е, нищо не се случи после. Анкълъ и Компанейрото си останаха приятелчета и често се смееха на тая история.

Една подробност.

Компанейрото твърди, че нищо такова не е имало. И изобщо не помни подобна случка. И да не го мислим за сексуален лунатик...

А мацката така и не щя да каже какво всъщност е станало...

Ей така в приказки минаха час, час и нещо.

И се сетих, че трябва да се прибираме.

Щото съм съвестен...

Вдигнах Оги, благодарихме, тръгнахме.

И действително по обратния път даже не видяхме слънчогледа.

То и пътят едва следвахме — много завиваше...

6.

Стигнахме Аспарухово скоро — след четири километра път.

Свежа вечер, лек ветрец, движение — абе, пооправихме се.

И успяхме да заемем място в строя за проверка.

Всичко си беше наред. Освен, дето Коцето липсваше. Видели се с един младеж от селото и от глътка на глътка...

С две думи — Коцето славно спеше в салона.

И хич не му пукаше за някаква си проверка.

Момчетата успяха да се похвалят, че се качили следобеда на тавана, изловили сума ти гълъби, оскубали ги, а лелките опекли цяла кошница бивши пернати.

Мезето е налице, значи.

Та така си приказвахме, докато звездните братя церемониално си въртяха любимите им ритуали в стил „Ма малей, к’ви сме юнаци!“.

Само когато в списъка стигнаха до Коцето, нещата малко се пооплетоха.

Ние рекохме, че е болен — внезапно го свил стомахът. Диария, с две думи — не е за пред хората.

Но тогавашното му гадже — една дребна, но змиеподобна (най-вече в езика) колежка, се зае яростно да разруши хубавата лъжа.

„Мръсник! Лъжат! Пиян е, знам го аз...“

Звездните братя се направиха на приятно разсеяни — уж не са я чули. Макар квиченето ѝ да се носеше над спокойното заспиващо село.

(После, когато се освести, Коцето обобщи нещата: „Целият полк строен, а тая ме излага пред командването...“

Абе, казармата яката ни държа — май и сега още.)

Та изкомандваха звездните: „Свободни сте!“.

Пак отклонение. Имах усещането, че тия не са стъпвали в казармата. Така им правеше кеф да командорят и се кичат като пауни.

То се оказа и вярно. Двама били отложени, третият направо освободен.

Пък тогава освобождаваха само инвалиди и педали. Тоя не беше инвалид...

Е, пръсна се народът — свободно време преди лягане.

Ние с Огито, обаче, бяхме огладнели. Шега ли е да минеш два километра път за четири километра време...

Сетих се, че в стола трябва да има таратор от обяд. Вмъкнахме се.

Ами да — половин казан с таратор.

Който още повече ни освежи. Излязохме бодри и свежи като кисели краставички. Само метнахме поглед към казана. И не го забравихме...

7.

А на стълбището отпред седеше Златко.

Прегърнал отнейде изкопано шише с ракия (ония трите ние бяхме укрили сигурно!), близва си, гледа в душата си.

Да, де — бяхме забравили, че е сам.

„Какво правиш?“ — викаме му вместо поздрав.

„Тъгувам!“ — казва ни и поглежда през бутилката нагоре.

„Я дай и ние да потъгуваме“ — посегна към шишето Оги.

И се поразтъгувахме. Топла вечер, звезди, тишина...

Което ни подсети нещо.

„Абе, де са тия хора?“ — попитахме Златан. Пък той ни обясни, че през деня били косили сено в гробището, та нашите отишли да си попеят на копата.

Оставихме го да тъгува, ние отидохме да попеем.

Позната работа — аромат на прясно косена трева, покрай копата натъркалян народ (де единично, де на двойки, тогава нямаше неромантични тройки), Компанейрото дрънка на китарата, всеки пее нещо някак си.

Момичетата правеха леки намеци за гълъбите и пиенето. Кога, таковата, ще се почерпим.

А ние отговаряхме с яки натвърди — де бяхте тая заран, когато ма'ахме с лопатите?

Не, не! Не сме алчни и егоисти, ама социалистическото равенство на половете да го използваш само при ядене и пиене...

Та си попяхме, после момичетата разбраха, че сме твърди — както винаги с тях, поне за мен съм убеден, щото...

Оппа! Малко на подтекст минах...

Както и да е, отидоха те да спят.

Ние пък се прибрахме в салона. Някои съвестни отидоха да спят, по-безсъвестните се завъртяха около нас, но ги отрязахме. Грубо, според тях — прекалено меко, според нас.

Останахме само работниците.

Изкатерихме се по дървена стълба на балкончето, бутилките бяха при нас, кошницата с гълъбите донесена, китарата вдигната, Компанейрото — странно трезвен (заради антибиотиците) задържа струните.

Долу някой замърка, от нас някой изхърка...

И настъпи музикална тишина.

Пийвахме, лафехме си, пеехме си...

Да напомня една стара руска студентска песньовка, станала ни любима поради изключителната актуалност и високоморално съдържание:

*Когда на свет студент родился,
То разошлись небеса,
Оттуда выпала бутылка
И раздался голоса:*

*По рюмочке, по маленькой налей, налей, налей,
По рюмочке, по маленькой, чем поят лошадей!
— А я не пью! — Врешь — пьешь!
— Ей-богу, нет! — А бога нет!
Так наливай студент студентке!
Студентки тоже пьют вино,
Непьющие студентки редки —
Они все вымерли давно.*

*Коперник целый век трудился,
Чтоб доказать Земли вращенье.
Дурак, он лучше бы напился,
Тогда бы все пришло в движенье.*

*Колумб Америку открыл,
Страну для нас совсем чужую.
Дурак! Он лучше бы открыл
На Менделеевской пивную!*

А Ньютон целый век трудился,

*Чтоб доказать тел притяженье.
Дурак! Он лучше бы влюбился,
Тогда бы не было б сомненья.*

*Чарльз Дарвин целый век трудился,
Чтоб доказать происхожденье.
Дурак, он лучше бы женился,
Тогда бы не было б сомненья.*

*А Менделеев целый век трудился,
Чтоб элементы вставить в клетки.
Дурак! Он лучше б научился
Гнать самогон из табуретки.*

*По рюмочке, по маленькой налей, налей, налей,
По рюмочке, по маленькой, чем поят лошадей!
— А я не пью! — Врешь — пьешь!
— Ей-богу, нет! — А бога нет!
Так наливай студент студентке!
Студентки тоже пьют вино,
Непьющие студентки редки —
Они все замужем давно...*

И так далее... (за интересующите се — [youtube](#))

Нещо гълъбите свършиха, а ние не сме алкохолици. Без повод и мезе не прием.

Сетих се за казана с таратора.

Е, сега стана хептен хубаво.

И нотите като занапираха... Не само през гърлото. И пръстите заиграха, но...

Но две подробности. Първо, нямахме инструменти. И подробната — кой ти може да свири...

Обаче, и това оправихме. С подръчни средства. Един взе дървена щайга за хляб, аз бях със зъбчато колело — демек, ударна секция.

Имаше със стол, имаше с бутилка, с лист хартия и гребенче...
Абе, музиканти!

8.

Полека-лека намалявахме.

Златан, преизпълнен с ракия и тъга, тръгна пръв.

Разбира се, не по дървената стълба. Кой е луд да рискува?

През прозорчето, по покрива на коридорчето, после по стълбите и — вътре.

Но най-напред спря да погледне за последно към звездите.

И такива амплитуди въртеше...

Ние само си викахме: „Щъ падне... немъ дъ падне...“

Не падна.

Отиде към леглото си. Компанейрото викна отгоре: „Офицero е мио!“. Ама Златко кротко по кърджалийски отговори: „Офицero е морто...“

И толкова!

После почнаха да се оттеглят другите.

Абе, уж ракията е концентрат, но на другия ден ми хме стълбището. Имаше мокра следа широка цяла педя...

Натам нещо ми се губят моменти.

Макар да имах славата на голям пияч. А може и на най-големият.

Е, за това не бях нито виновен, нито отговорен.

Предната година, в Радиново, Пловдивско, бяхме есента.

Войнишки изпращания... Пък тогава това се смяташе голям празник. Гости, празненства, подаръци, заръки, казармени анекдоти и съвети...

В Радиново един притежаваше цяла грамадна палатка — за над сто човека.

И я даваше под наем. Стотачка на вечер. А почти всяка имаше изпращане. Та си правеше човекът годишен доход колкото инженер.

Е, поканиха и нас.

Пийнахме, поднесохме дарове.

А аз — кротко и тихо момче, отидох към полунощ да спя. Оставих поне половината бригада да празнува. Нещо си.

Сутрин ставахме рано — нейде към 5,30.

Та станах аз, измих се, отидох на площада.

Пустооо...

Само под палатката десетина човека пийваха още. Сред тях нито един наш.

Видяха ме, викнаха ме, поднесоха ми котел с вино. Котел — не котле.

Ами надигнах го. Макар да не глътнах. Да не обидя хората. Пък отивах на градината, нали?

И в тоя момент отвред се запоявяваха нашите.

Картинка.

Останали десетина най-яки цокачи в селото. От бригадата — само аз. Поркайки си съвсем спокойно. Без да се люлея, без да пея, без да хълцам — свеж като кисела краставичка напролет.

Е, те — от тогава ме смятат за голям пияндурник.

Пък аз — двайсет и кусур годишен, с пуберското мислене... Що да ги разочаровам и да не се фукам?

Добре, добре, връщам се в салона.

Останахме, викам, петима. Компанейрото трезвен, ние весели.

Поради което решихме да отидем и поздравим момичетата. Със серенада.

Пък и време за романтика си беше — нейде към 4 заранта.

Добута Компанейро количката, дето домакинката караше продуктите.

Ние четиримата седнахме в нея, той ни изтегли до южната страна на сградата.

Точно под прозорците на колежките от руска филология.

Които — поради специалността си ли, по друга причина ли, ама мразеха много алкохола. Де го зърнат — унищожават го. На бързи глътки.

9.

Каквото и да правят, както и да се стараят — по-голям ураган над алкохола от Вrabчока не съм виждал.

Вrabчока беше звеновод в ТКЗС-то в Бяла Слатина.

Едно лято аз и брат ми искахме да позаработим някой и друг лев, та се хванахме на полска работа.

Е, идеята беше да станем поливачи. Хич не леко, но много доходно. Хилядарка на месец — в зависимост, разбира се, от поетите площи за поливане.

Което означаваше нощно влачене на тръби, покриване на голяма територия...

И риск.

Едно момче така си отиде. Изправил тръбата да я изтръска от калта вътре. А тя към 5–6 метра. И точно под далекопровода.

Натам е ясно.

Обаче, местата бяха заети, та се хванахме при тютюноберачите.

Сутринта в пет бяхме на капанчето — сборния пункт.

Вrabчока вече ни чакаше и опъваше сутрешната ичкийка.

Така почваше.

После с един праисторически автобус, возил може би още ловци на динозаври, заминавахме за блока.

Жените беряха тютюна, ние го носехме в ремаркетото.

С едни ластици на ръцете, та да обхващаме повече.

Вrabчока беше навсякъде — дето се вика, и парцалите му работеха на тоя човек.

Но и черният дроб...

До обяд се движеше с две шишета вино в джобовете. Надигаше ги — до пълно изчерпване.

Към десет и нещо спирахме. Жега. Отивахме на друга работа. А на село работа бол.

Всичко на акорд — няма работно време. Колкото направим — толкова.

По пладне се опъвахме в пояса. Час и нещо спане или дремане с кротък лаф.

Врабчока пийваше кефски биричка. Жена му носеше две-три бутилки в чантата.

Сетне отивахме в сушилнята.

Разтоварвахме, жените почваха низането.

Едно време ходех с баба ми на работа в склада. Тогава жените нижеха тютюна с едни големи игли и с дебели канапи.

После низите окачваха навън.

Тук, след години, имаше прогрес.

Жените със замах нанизваха листата на железни игли върху яки форми. Над сто кила тежеше всичкото — зелената маса си е трупнала бая вода.

Ние ги носехме в пещта. Пълнехме я, после затваряхме, замазвахме и се включваше сушенето.

След няколко дни я отваряха, изстиваше, вадохме тютюна.

Всеки ден при подобен режим.

Освен веднъж.

Когато отидохме на полето, направи ни впечатление, че е празно.

Небивало нещо в този трудов сезон.

Позачудихме се, жените тръгнаха по редовете...

И в тоя момент забръмча мотор. Един селскостопански самолет слезе ниско и ни обсипа с бели топчета.

Торяха...

За отрицателно време всички се намерихме под ремаркетото.

Забравили баш нашето звено да предупредят...

Та тогава отидохме на хибридната царевица — да опрашваме с едни въжета.

И така — до вечерта.

А вечер слизахме при капанчето, Врабчока оставаше — да намокри джуки след дневната жега.

Ние се прибирахме, миехме — ама как се трие тютюнев катран? — пийвахме по една ракия и спокойно си чешехме езиците до вечерята.

Никакво напрежение, никакви проблеми, никакви мисли...

Бачкаш — и толкова.

Щастливо време.

10.

Абе, аз накъде тръгнах?

Уж бях под прозорците на момичетата, пък ме завея в Бяла Слатина...

То вече много живот, много истории, много хора.

И всички скачат, крещят, махат с ръка: „Ей, не забравяй за мен! И за мен разкажи...“

Ще разкажа, бе! Спокойно!

С тия три шишета ракия в машината на времето далеч се стига.

Макар че не е само пиенето.

И любовта да не пропускам, и тарикатлъците, и завистта, и амбициите, и приятели, и врагове, и...

Добре, добре...

Караме наред по хаотичната спирала на спомените.

Докъде бях?

Аха, в Бяла Слатина.

Там разбрах какво е това любов.

Имаше една циганка — Айша...

Не, не — не съм се влюбвал! Сакън! Много по-сложна история.

Айша си беше работна циганка (абе, де изчезнаха ония цигани? Сега някакви паразити ромстват и мишкуват, а циганите нещо изчезнаха...).

Бачкаше наред с всички.

Не пиеше.

Но пък в дните, когато раздаваха пенсиите, яростно обслужваше пенсионерите.

Не й знам норматива, но се вихреше.

Личеше си как през деня й се спи, та две не види. Както викаше баба ми.

А, забравих да ви кажа.

Освен за себе си, Айша се грижеше за майка си.

И за брат си, който станал инвалид — без два крака, и бил изоставен от жена си.

И за децата му — четири.

Та малко ще се наложи човек да се позамисли, преди да я нарече както и да е...

Или поне да замълчи. Защото не е бил в нейното положение.

Била е женена...

Или май още се водеше с мъж официално.

Ама избягала.

„Отидох, вика, в Червен бряг. Намерих едно гадже, заведе ме в ресторанта на гарата. Ядене, пиене, пари даде човекът...

И после, даскале (така ни викаше — нали бяхме студенти), моичкият научил от свой апапин къде съм. Дойде в кръчмата.

Побесня. Като почна гаджето — смля го от бой.

Ама оня не беше виновен!

Хванах го на пазара, врътнах му някое око, забедрих крака и...

Що да не удари нещо настрани?

После мене ме почна... Бой, бой... И ме рита с обувките в главата. Пък обул трандафори... (за младите — остри патъци, модни по едно време)“

„Ама, Айшо — викаме един ден като дремехме в пояса — ми ти що го остави твоя?“

Пък тя пали цигара (е, много пушеше!).

„Биеше ме, даскале, много ме биеше. Щото все си мислеше, че съм шавърклива. Не, че не съм, ама чак толкова... Съблече ме гола, върже ме на пружината — и бой! После отива в кръчмата и ме оставя вързана. Тя, майка му, там. Ама не смее да ме пипа, щото и нея после...“

Пък ние — невинни бели душички, се зверим:

„И ти защо стоя?“.

„Па обичах си го, бе даскале!...“

Дръпна яката от фаса и рече:

„То и сега май си го обичам...“

Е, хайде който може — да направи научен труд за любовта...

Аз просто разказвам.

11.

Ама вие не мислете, че само сме пили и... таквата, безделничели?

Нееее...

Ние бяхме съвестни комсомолци и студенти.

Ама много съвестни.

Сецам се как кандидатствах.

Писмен, устен, политически.

Изкарах ги.

На устния ме препитваше комисия, по-сетне единият от тях се оказа доцент Симеон. Свестен човек, много свестен.

Макар доста затворен — направо капсулирал се.

Та на изпита ми се падна Смирненски.

Много го харесвам. Считаю го за гениален поет. Но в българското училище няма време за него.

Едно, че у нас има много, ама много поети, които спокойно можем да наречем гении.

Второ, че творчеството му е прекалено неудобно за всяка власт — независимо дали се нарича комунистическа или демократична.

Та говорих аз, каквото говорих — комисията кимаше. А отдолу на билета пишеше — „Наизуст «Юноша»“.

Да, но не го знаех!

Това страхотно стихотворение, което разкрива образа на всеки младеж, изправящ се срещу света и осъзнаващ драмата на живота — не го знаех.

Обаче, още в училище поовладях покера.

И се специализирах в блъфирането. Помагаше. По-сетне — когато като студенти си организирахме цели нощни турнири по покер.

Не на пари — де такива благи неща у студенти.

Имахме бурканче от детски храни, пълно със стотинки. Всяка — чип. По 1, 2, 5 и така нататък. В намаляваща прогресия.

Една нощ стигнахме до 144 пъти пода.

144!

Увеличихме се... Но — без парични залози.

Защото добре схващяхме колко са ни ангелите и как спирачките са още по-слаби.

Добре, добре... Връщам се.

И казах аз: „Имам наизуст «Юноша»...“ Като ще се гине — с музика да е.

Симеон вика: „Няма нужда, чухме необходимото“.

Аз блъфирам: „Но да го кажа...“

Той пак пренебрежително маха. Какво иска тоя ученик-зубър с цайси? Да покаже какъв отличник е? Е, видяха, чуха — стига толкова!

Пък аз повече не предложих.

Щото можеше да се съгласят.

Приеха ме.

Бяхме по списък 32 — 14 човека и 19 момичета.

После стигнахме 200.

След бригадата. Когато се заредиха парашутисти и подводничари. Отвсякъде.

Връзка до връзка, мила моя майно льо...

Ама никакви юнаци!

Та тогава видях най-красивото момиче, което е имало късмета да пресече пътя ми.

Появи се на втората седмица.

Хубавааааа...

Лице-картинка, фигура — като че баща ѝ е стругар...

Седна на първата банка (там се слагаха веднага всички зубрачки!).

И около нея — глутница чакали.

Няколко дни.

После се поизчисти.

Защото мацето беше... Абе, тъпа! Адски тъпа! Космически тъпа!

В подобен случай съм много скрупульозен. Бих предпочел гумена кукла. Поне ще си мълчи...

Пак се увлякох...

В първи курс имахме някаква комсомолска секретарка. От вчерашните ученички.

Натегачка, както казвахме в казармата.

Ма то събрания, ма то акции, ма то инициативи...
На народа му писна.
И преди втората сесия намерихме изход.
Отчетно-изборно събрание, ръкопляскания, листа, спусната от факултетския комитет...
Пък нашите ме предложиха и станах комсомолски секретар.
И отговорник на групата.
Четири години! Несменяем! Като другаря бай Тошо!
Веднага направих един Априлски пленум — макар да беше май месец.
И пак почнахме — събрание след събрание.
Но — на нашия таван.
Бързо и качествено.
Прочитаме дадените ни материали, някое момиче пише протокол, подписваме...
И минаваме към съществената част.
Което предизвика бая завист и дори омраза у някои примерни и ортодоксални комсомолци.
Та почнаха да мислят как да заемат така нужното им място.
Защото аз направо прахосвах поста. Дребен, но даващ възможност за контакти с отговорни другари, за изяви, за показност.
Ей го — в едната група беше записано синчето на завеждащ спортния отдел на „Работническо дело“. Една година по-рано почнал училище, поради което още не беше в казармата.
Много амбициозен, инициативен, пробивен... Леке, с една дума.
„Тате каза, че днес като бил в ЦК...“
„Баща ми днес се видял с другаря...“
И така нататък.
Което вирееше в групата му. Но, макар да го направиха комсомолски секретар на курса, при нас не се мяркаше.
Освен веднъж, обаче тогава се подхлъзна, пийналият Компанейро искал да го подкрепи, ама някак си се изплеснал и юмрукът му цъфна джуката на лекенцето Влади...
Което ни помогна натам да развиваме свободна комсомолска дейност. И предизвика известен респект, та когато трябваха хора за черна работа, знаеше се кои ще са.

Абе, хора, що не свиркате, че ме чакат под прозореца в Аспарухово?

Пък аз къде се занесох...

12.

Ей го отдолу село Аспарухово — модел 1974 година.

В центъра на селския парк е училището.

Под прозорците, гледащи на юг, се е разположила нашата весела група.

И пее, та се къса: „Стани ми, стани — шо ми сладко спиш...“

Набляга се на „шо“-то.

Имаме бас профундо — Огито, тенор — Компанейро, Митьо баритон, аз неопределен и неопределяем глас.

И Коцето от Момчиловци, ама той малко така...

Отгоре са се накачулили момичетата. Ръкопляскаат.

А Галя хвърля нещо.

Цветя и кутия бисквити.

Оги я вдига и казва важно: „Жоро, дадоха ни бутилка бисквити...“

Покланяме се. И се изнасяме към западната страна — да попеем на нашите мадами.

Които, обаче, проявяват яростна музикална антипатия.

Не щат и да ни чуят.

Само Коцевото бивше (както усещахме) гадже се показва. И се замята от прозорец на прозорец, пускайки в действие двойно разцепения си език.

Как може, ма не ни ли е срам, четири часът е вече, хората искат да спят...

Хората нещо не се показваха — макар крясъците й сигурно бяха стреснали и призраците в гробището — току-що отпуснали се в удобните ковчези.

Е, призраците легнаха, ама звездните братя, чиято стая беше под прозорците на озверялата годзила, се появиха в целия си блясък.

Ако щете вярвайте, ама бяха в униформи! Със знаците! Звездите! Фуражките дори бяха нахлупили...

„Момчета, вижте колко стана, след малко сме на полето, не е хубаво така...“ — занарежда Генеди.

Генеди беше командир. Натегач също, но страхливичък, мазничък, предпочитащ да се приплъзва по камъните, вместо да ги мята.

„Гена, викаме ние, ей сега ще си допеем — и лягаме...“

Той усети, че сме готови на компромис с изкуството и мъжката чест. И допусна голяма грешка — рече да покаже началническо юначество.

„Веднага!“ — изръмжа.

А отдолу се чу един глас: „Гена, ти си педерассс...“

Силен, ясен, съскащ глас.

И до ден-днешен не знам кой беше.

Макар останалите да твърдят, че съм бил аз.

Но не беше само това, което ми се губи...

Прозорецът хлопна, Гената и братята се скриха.

А ние се огледахме.

Честта изискваше да довършим концерта.

Но — Огито?

Изчезнал беше.

Рекох да видя де сме го изтърсили. И се върнах зад ъгъла.

Ами да — седи си под прозореца и си гука с Галя.

Ромео (бая пийнал) и Жулиета (кикотеща се). Но не на балкона, а през прозорец.

„Оги, викам, хайде да вървим, че ни чакат...“

Той се обръща, слага пръст на устните и гръмко казва: „Жоро, тихо! Аз свалям...“

Гаята направо се залива — ама аха да се изтърси отгоре.

В тоя момент Митьо се появи.

„Какво става?“

„Тоя сваля — обяснявам му. — Не ще да тръгва...“

Взехме го внимателно — за краката, за раменете... Мъкнем го, задникът му оре земята, а той гледа нагоре и вика: „Сбогом, Галя! Мен ме отвлечат, но пак ще се върна...“

Абе...

13.

Май пак трябва да мръдна от основната линия.

Иначе наистина ще помислите, че ние като студенти само сме пили и тичали по мацки.

Не е баш така — и по нас тичаха.

Но и не беше само пиенето.

То... някак си... част от битието... Студентска веселба, разпускане, ешмедеме — както му викахме, когато поизучихме българската история.

Иначе — пиенето си беше евтино. Около трите лева се въртяха цените на гроздовата и водката, по-евтина беше плодовата ракия.

В „Грозд“ половинка наливна бира струваше 20 стотинки, чиния дребна пържена риба — пак толкова.

И, като се има предвид, че не бяхме чревоугодници — чинийката се споделяше от няколко човека.

А за повече ядене наблизко имаше куп закусвални.

Наблизко до тавана ни — а ние живеехме до английското посолство, на „Васил Коларов“ 64 май беше, имаше гостилничка. Бяло вино в каничка, чинийка с дреболии — какво повече искаш?

Когато живеех на „Орлица“ 18, пък с яденето беше още по-лесно.

Едноетажна къща, с високо разположено мазе.

Вътре четири стаи — трите под наем.

Аз и брат ми, моят приятел Пламен с едно момче от Хасково — викахме му Куруто, защото стана знаменосец на факултета им, и още една с двама.

Тоалетна — която бяхме кръстили „Бар-кенеф“. С окачени табели по стените.

Днес бихме казали, че сме пародирали социалистическия ред и „възпитанието“ посредством поучителни табелки, но тогава просто се веселяхме.

Идеологически не бяхме формулирали „дисидентството“ си.

Та цялата компания добре си се хранехме. Най-вече в почивните дни, когато просто ни мързеше да слизаме до столовете в центъра.

Готвех им.

Основна рецепта — боб.

Имахме една десетлитрова тенджерка. Мятам вътре кило-две боб, варя.

Прибавям лук. Нарязан — продаваха по едно време такъв. Два пакета — стигаха.

Към края слагах внимателно — като динамит, поне десет люти чушлета.

Поне!

Сядахме. Един отскачаше до близката бирарийка. Имаше там пресечка между жп прелез и трамвайна линия, та на тая важна точка се беше разпростряла бирария.

Отскачаше — с петлитровата туба. И я донасяше пълна.

Хапнеш лъжица — надигаш тубата...

Опа, пак стигнахме до пиенето...

Ами какво да правя като разказът се върти като празнуващ Зарезан?

А, най-хубавия Зарезан пак там празнувах.

Но да започна малко по-рано.

14.

Златан ми беше на гости в Бяла Слатина. Да види град — не само Кърджали и София...

Ходихме де ходихме, ама градът неголям — всичко в него е център.

И един ден от скука взехме да се гоним. Аз го пръскам с грамадна ветеринарна спринцовка, той ме преследва с един маркуч...

Но нещо се забави, отидох при асмите, гледам — куцука.

Дойде баща ми, натоварихме го в кола и хайде в болницата.

Гипсираха го.

А вечерта бяхме канени в Пламенови.

Метнах Златко на детската шейна, влача я — имаше хубав сняг, смеем се.

Пламен не пие, но баща му — художник, можеше. За разлика от много свои колеги, не беше се алкохолизирал, но и не беше трезвеник.

Та се почерпихме, тръгнахме обратно.

Пламен с нас.

Минаваме покрай един милиционер, той ни гледа. Все пак след полунощ е скучно, та си намери занимание.

Викам: „Ей, да не се изпързеляме, че ще ни прибере трезви...“

И Пламен — дето и бира не пие! — взе, че се подхлъзна.

Но милиционерът само ни изгледа.

После стигнахме благополучно у нас. Като пътем се отбихме до комшиите. Та да направим серенада на Пламеновото гадже.

Чичо Васко — баща й, извади вино, баща ми излезе, стоим и се черпим, младите си гукат...

Абе, зимна идилия! Подобна съм сигурен, че Пламен не е изживявал в Хасково, където е художник сега...

Та на 13 февруари се натоварихме на една кола — Златко с все гипса, и заминахме за София.

Рекохме да останем в нашата квартира. Така и така на другия ден щяхме да правим Зарезан, защо само да се разкарваме?

Е, можеше да викнем Васето Божинов с трабанта. Нали една година пренесохме багажа на Златко от Княжево до центъра на София със сапуниерката.

И то какъв багаж!

Дюшек, юрган, куфари, чанти... И ние петима помагачи.

Единият лежеше с глава обърната, та да замества огледалото за назад...

Както и да е, на другия ден взехме мръвките, донесохме разни неща (от Бяла Слатина докарахме голяма дамаджана), запристигаха гостите.

Седем човека — компанията. Плюс съквартирантите.

Хапка, пийка...

Нейде бая след полунощ Анкълъ се сети, че е женен и си тръгна. Отидох да го изпратя.

Улиците пусти, спокойно, пада лек сняг.

Върнах се, заобиколих къщата и...

Точно там имаше капчук. Който се беше заледил. И като се поднесох...

С глава в стената!

Очилата на парчета, аз долу...

Освестих се, викам си да не стряскам хората, влязох, отидох до едната стая, измих се.

Върнах се в нашата и, леко прикривайки се, се наведох да взема лейкопласт от шкафа.

Като се изправих — празно.

Само Златко седи с гипсирания крак.

Ония, като ме видели такъв, рекли си, че Анкълъто сигурно е заклан най-малкото. И излетели...

Навън — пусто. Тихи улици, зимна идилия.

Само един кротък пияница бродел.

Хванали го за врата: „Ти ли преби Жорето?“.

Оня само мигал...

Не стига, че с последни героични усилия се прибирал в дома си, ами някакви му връхлетели...

Пуснали го. И се върнаха да ме питат какво става...

На другия ден отидохме до Трета градска — да ме превържат, пък после да изпратя Златко у тях.

В трамвая малко хора. Поглеждат ни — аз облепен, Златан гипсиран. На сутринта след Зарезан...

Викам: „Ама каква катастрофа беше...“

Да бе, ще ми повярва някой!

В поликлиниката дежурният надникна в коридора, рече: „Още зарезанци има ли?“, после ме прегледа — само веждата пукната, окото добре, отпрати ни, защото имаше някакъв набоден с игла. Май от жена му. Пак заради празника...

15.

Тия студентски години си бяха курс по култура и цивилизация.
За който иска. И може.

Защото, както казваше един асистент, наш добър приятел —
Георги Герджиков, в Университета и само да дишаш — стига ти.

А имаше и други неща.

Най-напред Университетската библиотека.

Що интересни книги открих там!

Между другото, правих курсова работа за Жул Верн и прочетох
ВСИЧКИ 65 тома, руско издание, 1904 година.

Намерих какво ли не в тая библиотека, четох, четох, четох...
Даже трудовете на Таварищ Сталин за езикознанието. И, честно —
интересно беше.

Във факултетските библиотеки също намерих ценна литература.

Най-вече от началото на ХХ век, че и по-раншна.

Видях и научих много неща, които малцина софиянци знаят.

Например, единственият у нас и един от малкото в света скелет
на динотериум. Открих го, видях го, водих и други да зяпат.

Сега си е пак там — на тавана на ГГФ-то, в музея им.

Качваш се в новото крило над мензата до горе, стигаш
решетките, пъхаш лява ръка, светваш и пред теб изведнъж се извисява
гигантският скелет с бивни на долната челюст...

Излизаш от СУ, тръгваш към НДК — и на стотина метра, зад
„Ялта“, зад една ограда, е мавзолеят на княз Александър.

По него време оградата беше обрасла с храсти, почти нищо не се
виждаше.

Но един познат намери свой познат, който работел в райсъвета.
Та той взел ключовете от мавзолея и една вечер като хайдути влязохме
през страхотно скърцащата портичка, намъкнахме се в мавзолея и на
светлината на запалките го разгледахме.

Абе, беше си забранено...

Негласно, но...

После влязох в криптата на „Свети Александър Невски“. Иконите бяха поразяващи на мижавата светлина. Имаше електричество, но рядко разположените лампи придаваха особена атмосфера.

Така намерих гроба на Вазов.

Наистина намерих.

То и сега немало столичани не го знаят де е, а тогава не се афишираше. Не смееха да го преместят или нещо такова, ама просто беше скрит в храстите.

И така нататък...

Както е казал колегата Иисус: който търси — намира. (Защо е колега — отделен въпрос.)

Няколко недели ходех из Централните гробища. И търсех гробовете на великите българи — писатели, поети, художници...

За съжаление, много от тях не намерих — въпреки напътствията на две старчета, които седяха на пейката до входа.

С огромен труд уредих абонаменти за театрите — Сатиричния (абсолютен успех!), „Сълза и смях“, дори Студентският беше почти закрит. Много желаещи — малко места.

Близо до Халите, до дървото, дето Левски е връзвал коня си едно време пред хана там, имаше бюро за абонаменти.

Купуваш карта, буташ нещо на касиерките, получаваш почти всичко.

Корупция... която помагаше да се посетят желаните театри, кина, Музикалния театър.

В него ходех редовно.

Видин Даскалов — велик певец, Лиляна Кисьова, Кошлукова... Ехха!

За опера и балет не говоря — там съм инвалид. Нямам претенции. И не твърдя, че след като не ги разбирам, те са простотия.

Има някой прост от нас — но не е изкуството.

Иначе — редовно бях на кинолекториите.

Такива филми успях да видя... Класика! Истинска.

„Левски“, „Витоша“...

А хубави филми имаше и в малко известните кина — „Петър Берон“, „Влайков“, „Аура“...

Впрочем, в читалище „Аура“ намерих стари издания на киносценарии. Наслада за душата — четеш и виждаш филма. Сам.

А сам и пишех някои неща... Някои.

Малко редакции по посетих. Абе, драскач!

Успях да пробия във „Вечерни новини“, нещичко в други вестници („Народна младеж“, „Стършел“), дори в радиото. Където радиотеатърът постави моя пиеска...

Но това е друга тема!

Та — не беше само веселието...

Не беше само скитането...

Не беше само...

Но си ги имаше — в интересни дози!

16.

Някой ще каже — ама за книгите само споменавах...

Не, братче (евентуално сестриче), за книгите — отделна глава.

Купувахме — макар парите... Ама заделяхме.

Библиотеки — обикаляхме.

И, разбира се — антикварните.

Уф, що пари отиваха там!

Когато взех първия изпит, отидох до руската срещу ЦДНА и си подарих томчето на Пушкин. С надпис: „На Гошко — по случай първия изпит — от Гошко“.

После имаше още изпити.

Веднъж със Златан си подарихме книги — пак за някакъв изпит. Той ми поднесе „Ера милосердия“ на братя Вайнери.

Страхотна книга!

А после по нея заснеха „Мястото на срещата да не се променя“.

Иначе обичахме да ходим в антикварната на „Граф Игнатиев“. И да разглеждаме.

Продавачките бяха културни, начетени, не ни гонеха, дори напротив. Май им бяха симпатични тия младежи, дето все гледат... и от време на време купуват нещо наистина стойностно.

А какви истории видях...

Веднъж дойде семейство някакво. Около 30 — 40 годишни.

И пред мен — свидетел съм! Може да помислите, че е виц — сам бях свидетел! Да ми умре кварталният, ако лъжа... — та пред мен тия хора поискаха 80 сантиметра книги. В специална разцветка. И показаха мостра — парченце фурнир.

Подбираха цвета, нагласяваха...

80 сантимата книги им стигаха.

Предполагам — за една от ония „библиотеки“, дето има място за телевизор, барче, гардероб, витрини за порцелан и кристал...

Друг път...

Ама по реда. Видях осем тома на Конан Дойл.

Малей, заоблизвах се!
Но — 48 лева!!!
При 80 стипендия...
Разглеждах, разглеждах...
За пръв път видях „Приключенията на бригадира Жерар“, както
и трите книги за професор Челинджър...
И гледам, разгръщам...
В един момент жената грабва книгите от ръцете ми и ги пъха под
рафта.
Зяпнах.
Досега подобно нещо не беше се случвало. Кой ли идваше?
Изтеглих се леко встрани, заразглеждах другия рафт...
А тя след малко ме викна.
„Едни руснаци — каза ми. — Пък те като дойдат — грабят наред.
А аз искам да оставя книгата за българин...“
Е, не стана. Скъпо си беше. Та след няколко дни ми каза, че
разпродават осемтомника на части.
И аз си взех „Бригадира Жерар“. Която и сега украсява
библиотеката ми. Впрочем, намерих и френския филм по романа.
Изобщо — възможности за културно развитие имаше много.
Стига да искаш.
И да не хленчиш, че някой ти пречел...

17.

Леле, три глави настрани мръднах. И нещо разказът стана сантиментално-мемоарен, вместо планираната шантава веселост.

Поради което се налага да се върна в оная заран.

Защото си беше вече заран — слънцето надничаше с половин око, нейде тракаха каруци, бръмчаха двигатели, народът се надигаше, за да отиваме на работа.

Пък ние — весели, ама весели...

Оги легна при чешмата и рече, че няма да стане. Да му донесем одеяло.

Ние — благородни души — домъкнахме дюшек и го положихме до него. Той припълзя отгоре му.

Ама за да не скучае сам, взехме Златко барабар с дюшека и го пренесохме от другата страна на пилона за знамето.

И стана една аранжировка...

Огито отляво, Златко отдясно — почетен караул.

Ама вторият взе, че отвори очи, рече нещо на старобългарски и се замъкна пак в салона.

А Огито примерно си остана да лежи.

Той си е такъв — примерен... Така се и ожени.

Помня, една вечер дойде в квартирата с бутилка водка (те — пак пиене! Ама да лъжа ли?!).

Седнахме й, после внезапно се оказа, че и при мен има една.

Съквартирантът го нямаше. Тогава беше едно наивно, ама амбициозно момченце от Лом — Румянчо.

Провинциалистче по всички линии. То и аз си бях, но чак толкова...

Един ден ме вика на балкона и ми показва нещо. „Балонче“ — вика. Хвърлено на терасата. И седна да го надува...

После ми се сърди бая време, когато най-накрая разбра, че това било презерватив.

Разделихме се с него — прекалено огромна разлика във вижданията.

Аз съм си консервативен, ама толкова ограничен и задръстен човек доста време после не срещнах.

Та пийнахме, поприказвахме, хапнахме — редя ги по значението. Сетне Оги си тръгна...

Живееше недалеч — на „Лайош Кошут“ 11, насреща му имаше цигарена фабрика.

Но той решил да се прибере за по-пряко по „Александър Стамболийски“. Защото там живееха две момичета от нашия курс. Едната на номер 104 — в кооперацията на леля ми, другата малко по-надолу.

Оги — като разумен човек — решил, че Людмила е чак на третия етаж, трябва да се катери по стълбите, пък след две бутилки водка... е, и едната да е — по равно си сипвахме, ама...

Та си рекъл, че ще мине през Анелия — хем живее на партера. Влиза се в двора, почуква се на прозореца, после направо през него — няма нужда да се отваря вратата.

Така и станало.

Влязъл, попитал дали има нещо за пиене, тя извадила бутилка джин, седнали на приказка...

Анелия беше дошла от Русе, слаба, руса, жива. И речовита.

На другия ден си хапвах в мензата. Боб чорба. С вилица, разбира се. Хем да улучиш бобеното зърно, хем повече хляб да изгълташ с чорбата.

И добре, че беше той боб.

Щото като рече Огито: „Жоро, ние се оженихме...“ — и щях да се задавя, ако беше мръвка нещо.

Е, от тогава Огито не пие джин... А сватба направихме (което е друга история), след 20 години се разведоха. И сега — вече 20 години, живее с друга. Та му напомням — на 20 години се сменя жената, с по-нов модел. Ама нещо не му се иска, май...

Както и да е, лежеше си той на дюшека в Аспарухово и спеше.

Взех последната бутилка с малко клатеща се в нея остатъчна течност. Викам: „Оги, има ракия...“

Отвори едно око и рече: „Къде е?“.

Видя, че няма лъжа и измама. Седна върху дюшека и взе шишето.

Представете си картинката — Оги седнал с кръстосани крака. По едни червени гащета. Той самият — черен, космат, чорлав, заспал, с бутилка в ръка...

Половината момичета се влюбиха в него веднага...

А после взе пиенето и влезе в салона.

18.

Както и да е, оставихме Златко и Оги да спят в училището, а ние тръгнахме към полето. Демонстрирайки ярък трудов ентузиазъм и непукизъм.

Стигнахме участъка, ремаркетото беше там — празно, а трактор казаха, че всеки момент ще дойде.

Та запалихме по фас, докато чакаме.

Ние с Коцето седнахме на канатата на ремаркетото. Коцето се люшкеше храбро, аз му викам: „Ще паднеш, ей!“, той отговаря: „Няма да...“ и довърши от земята „падна“.

И в тоя момент се зададе тракторът. На кормилото — наш Митьо. Бежански. Пере през редовете — направо към нас.

Наблизо имаше едно дърво. За отрицателно време цялата бригада се събра зад него.

Но тракторът спря до ремаркетото. Хилейки се, Митьо го закачи.

А народът се юрна да бере доматиите.

Носят, подават, ние с Коцето поемаме кофите, изсипваме.

И, понеже съм в отлично настроение, взех да си пея народна студентска песничка. Като на моменти минавах на два гласа.

*„Хиляда бутилки
на бара си стоят...
Хиляда бутилки
На бара си стоят...
Но ако едната
Падне на земята...
Но ако едната
Падне на земята...
Деветстотин деветдесет и девет
Бутилки
На бара си стоят...“*

И така нататък.

Като стигнат до едната бутилка, дето стояла самотна, а после паднала на земята — мощна въздишка разтърси полето.

След което почнах с „Десет хиляди бутилки...“...

И дъжд от домати завая по ремаркетото, спестявайки известна доза усилия за изсипване на кофите.

Така до обяд симулирахме трезвеност.

После ни пратиха с Митьо за вода.

Изворчето беше дори каптирано, разположено в долчето, между две големи дървета.

Напълнихме големите дамаджани, а Митьо предложи аз да ги отнеса, пък той да дремне. После той ще ги замъкне, а аз ще спя.

Що не?

Отидох, колегите изсмукаха набързо освежаващата ледена течност.

Връщам се, викам: „Мите!“, а той се надигна от под дървото, събу панталоните, отиде до другото дърво, постла си спокойно панталона, легна върху му и пак заспа.

О, викам си — аз да не съм по-глупав...

И се проснах на освободеното място под първото дърво.

Събудиха ни привечер.

Забравили ни, после се сетили, та изпратили момчета да ни викнат.

А вечерта на проверката ни четоха заповед по бригадата.

Дрън-дрън... подронване авторитета... дъра-бъра... последно предупреждение...

Имах и само „мъмрене“, ама то беше другаде.

19.

Нали ни пробваха, направиха ме отряден командир. На втори отряд — нашия курс. Златан заместник.

А на първия беше една Маргарита — лека лигла, комсомолска натегачка, зловна, макар и хубавичка.

Това беше в Радиново, дето веднъж го споменах.

Та посред войнишките изпращания една сутрин се оказахме без командване на бригадата.

Всичките си спяха по квартирите — къоркютюк пияни. Комендантът дори с гаджето. Те там се и ожениха. Та малко го съжалявахме, защото си познавахме колежката.

Е, ние тръгнахме на работа. Беряхме ябълки. Ниски дървета, палмети, уж удобни...

Уж — защото бяха стари вече, поизсъхнали, бодливи. И твърде трудно се проникваше в короната им.

Отидохме в градината, значи — а там няма амбалаж.

Забравили, щели да докарат, не знаят кога, да почакаме...

Хубаво де — почакахме. НеЙде два часа чакахме.

После ми писна и наредих: „Строй се! Към селото!“.

А Маргаритката седи и се муси нещо...

Та тръгнахме и на около двеста метра ни среща командирът — леко поизтрезнял. Бях пратил човек да го вдигне, справил се — макар и с доста зор.

И като се развика...

Защо съм ги повел обратно, ония сега ще докарат амбалаж и ще ни обвинят, че сме избягали, нямаме протокол...

Което — после разсъдих — беше вярно.

И моята грешка беше в невслушването в разума, прибързаността, изобщо — разпалеността на действията ми.

А после почна да ме упреква, че съм поел всичко в ръцете си, не съм оставил Маргарита да командва, тя е на първи отряд — значи заместничка...

Контрирах, че нямаше да има никаква нужда от заместници, ако не бяха се напили като прасета и не бяха ни оставили на съдбата.

Той се разсърди.

И веднага се оплакал в щаба в Пловдив.

А шефка там беше Станка Вангелова, после Шопова.

Която си ме гледаше накриво — трудно приемах, че има авторитет, защото малко нещо я познавах. И хич не се съгласявах да бъда част от антуража ѝ.

Та Станка дойде със свитата си — там беше едно хубаво маце, Кира се казваше... Но това е друга история.

Дойде, направи събрание на бригадата.

На което всички — независимо от кой отряд бяха, застанаха зад мен. И се казаха доста нелицеприятни неща за звездните братя.

Само едно момче — смятахме го за приятел, дори със Златко му бяхме на гости в Пловдив, та той се изцепи, че след пристигането на амбалажа, съм казал на бригадирите да не се напрягат, и без това от АПК-то ни дължат заплащане не по норма, а по тарифна ставка.

Кое то си беше така — познавах отлично разпоредбите и правилата.

И като рипнаха нашите...

Смляха го от критики.

Предположиха, че всичко е от завист, от мерак за власт и така нататък.

Вальо млъкна, сви се, до края на следването заобикаляше компанията ни...

А аз отнесох мъмрене — за волунтаризъм и анархизъм.

Без малко щеше да ни отнесе законът след една бригада.

Бяхме във Видин.

Но не в града, а в един пионерски лагер — на около 30 километра встрани, в една затънтена, макар и много красива местност.

Аз бях ЗКТЧ — трудовата част.

Най-гадната длъжност. Мотивация, качествена работа, количествени натрупвания, а полето широко...

И ние сме с нашите колеги.

Които нея година бяха пред четвърти курс — демек, големи.

Та ги мързеше...

А имаше как да изкараме хубави пари. Беряхме ябълки. В хубава палметна градина. Към 20 лева на сандъче за СССР, тридесет и няколко за ГДР.

И работехме... Но какво ни костваше!

Мамини синчета и щерки, парашутистите и подводничарите бяха точно тогава решили да отидат на почивка и им се щеше някак си да не се работи, а просто... Абе, веселба!

Казано честно, половината от тях поне не се бяха появявали досега.

Болни, нефели...

Пък тая година им хрумна да разнообразят живота си.

А, и с далечен прицел — идваше разпределение, трябваша им малко червени точки в биографията.

После се уредиха в столицата, естествено, но в оня момент още не бяха сигурни.

Та на тая бригада всичко си беше нормално.

Имаше домакинка на лагера, имаше стол — храненето нормално, имаше вечер забави, имаше ходения във Видин и посещения на тамошни заведения (като се сетя за една винарна, скрита под земята, в парка — много приятно място), улавяхме и сръбска телевизия.

Което също беше важно — гледахме западен футбол, видяхме известни боксови мачове (включително на Касиус Клей, вече Мохамед Али), някои много интересни концерти.

Но...

Но!

Един ден се обадиха от цигарената фабрика. Има ли възможност да отидем за два дни — събота и неделя? Върнали им пратка отнейде си, трябвало да се накъсат пакетите, да се приготвят за преработка цигарите. Пари нямат, но всеки ще получи два стека цигари.

При 50 стотинки филтърните...

Отидохме.

Работихме, взехме цигари, и си взехме още.

Някои бяха прекалено нахални. Един се прибра по къси гащета.

Представете си — минава охранителят зад фабриката и на метър пред него — туп! — се изтърсва пакет с цигари. Грамаден.

Напълнил нашия гащите с кутии, вързал крачолите, стегнал с каиша и ги метнал през прозореца.

Та после в лагера цигарите ги имахме за нищо.

При покера една цигара беше чип, а вървящите по плаца, ако видят кутия цигари, ги мързеше за толкова да се навеждат...

20.

Командир беше Огнян. Не Огито, а друг Огнян.

Срещнахме се на кандидат студентския писмен, приказвахме си, подсказвахме си.

След две години се засякохме — вече колеги.

Запознахме се наистина, станахме добри другарчета, бях му на гости няколко пъти (живееше на „Горски пътник“)... Запознах се с брат му — таксиметров шофьор, с баща му — пенсионер.

И един ден гледам снимки на масата. Баща му с Тодор Живков, баща му с Цола Драгойчева...

Оказа се, че бащата бил виден комунистически деец до момента, когато му направили сложна операция на черепа.

Но го уважаваха. И на сватбата на Огнян бяха дошли доста видни комунисти — включая от Политбюро.

Та го питам защо е кандидатствал на общо основание — нали имаха привилегии?

А той ми обясни, че баща му казал: „Каквото съм направил — то си е мое. Вие сами се оправяйте!“.

Брат му не щял да учи, станал шофьор, Огнян бил приет на общо основание в СУ.

Като свърши бригадата, един ден получихме с него писма. Викаха ни в следствието.

Шашнахме се.

Отидохме.

Огнян влезе пръв. Бави се около половин час, после излезе заедно с един възрастен цивилен.

Който каза, че няма нужда да се явявам, разписа пропуските.

Огнян ми обясни — имало жалба до нас. От ония, мърлячите.

Били сме крали одеяла и от храната.

Което е просто абсурдно. Защото в лагера си имаше домакинка, имаше готвачи и ние изобщо нямахме допир с материалната част.

Просто бяхме облекчени. И се възползвахме от това олекотяване на работата.

А тия глупаци, без поне да се замислят, ни обвиняват в невъзможни неща.

Мързяло ги е дори да изпипат интригата.

Следователят направил бърза проверка, а после ги извикал. И им обяснил, че ги чака съд за клевета и набеждаване.

Та една вечер дойдоха на уредена среща в Огнянови — тихи, кротки, посрани.

Полугласно се извиняваха — ама нали... грешка... те за добро...

Аз със сигурност щях да оставя да си ги съдят. Но Огнян — добра душа, подаде заявление от името на двама ни, че нямаме претенции към тях.

Е, лепнаха им някакви комсомолски наказания — все пак, дискредитация на бригадирското движение и т.н.

Така че — не всичко беше цветя и рози, както пишеше в лексикончетата.

Имаше и нормални гадости.

Които, обаче, вече са разсеяни от времето и сенките им само се мяркат тук и там...

21.

Помня — морето, книгата на Петър Бобев „Заливът на акулите“... Логично — исках да отида във Военноморското.

Което не стана — очите. 4,5 диоптъра в десети клас.

А не ми пречеше. Просто бях се научил да „виждам“ света без очила. Леко размазано (абе, бая...), бързо ориентиране, на класно сядам напред, мозъкът щрака светкавично, за да компенсира какво не съм видял...

Както и да е — разбра се, че тая няма да стане.

Нещо повече. Като отидохме във ВНВУ-то, от мен веднага се заинтересуваха лекарите. И — изследвания. Капки в очите, разширяваха зениците, зяпаха.

После десет дена във военната болница в София.

Нашите през това време полагали клетва.

И аз положих — но пред знамето в щаба.

А после почнаха да се чудят какво да ме правят.

Държаха ме така месец време.

Ха тук на работа, ха там да помагам... Ама един войник не е бройка, трябва да е в частта си.

И аз „уредих“ нещата.

Сяда веднъж в един склад, скучая.

Гледам — вътрешен телефон.

Взех да въртя шайбата — 227, 227... Що тоя номер — ха питайте ме...

След малко се почука, влезе помощник-дежурният по училище. Курсант от горния курс, с лента, с пистолет — абе, както си му е редът.

Вдигна слушалката, рече „Да, тук е!“.

И ме поведе. Заедно с още двама курсанти — от дежурната рота. С автомати, че и с ножове на тях.

Хайде в щаба.

Там — заместникът по тила полковник Грозев.

Истински военен, солдафон. Като крещеше — мустачките му направо се завираха в очите.

Видях го, защото доста ми крещя.

Бил съм звънял на началника на военното училище (той почина на другата година, при едни занятия).

И сега какво да ме правят?

Командировъчно и — хайде в Севлиево.

Там беше ВНВУ — 3, МНЗ база.

В нея имаше охранна рота, тридесетина старшини — склададжии, един майор.

Плюс изпращаните там издънки на училището — скъсани на изпитите, нарушители, всякакви непасващи на устава.

Ама аз изтеглих късмет. Не ме оставиха в ротата, а се водех командирован от училището заедно с един старшина и още един войник.

Демек, хем сме там, хем не сме под пълната юрисдикция.

А старшината...

Ама той си заслужава отделен разказ...

22.

Старшината беше колоритен тип.

Казваше се Цонев.

Имаше и друг старшина важен в базата — на ротата. Генков по фамилия, ама беше лигав, гаден, подъл, следеше колегите си и войниците, докладваше...

Дафин му беше малкото име.

Но тоя, нашият старшина, не беше лош човек.

Завършил 30-те години нейде трето-четвърто отделение, отишъл войник, останал на свръхсрочна, взел участие във войната (имаше няколко ордена и медала), беше си своеобразно честен и почтен.

Е, гонеше го огромният комплекс на невежеството.

Аз бях завършил гимназия, приет да следвам, а той...

Но не показваше нещо външно, разпитваше, търсеше обяснения, учеше се...

Беше над 60-годишен, ама не го пенсионираха. Пък и не можех да си го представя без казармата.

Всяка събота ни разписваше книжките „гарнизон“. Тоест — скитахме до към девет часа, прибирахме се, влизахме в склада (там имаше стаичка) и спяхме в неделя до обяд.

Тайно!

Защото складовете в събота се запечатваха, ама ние си имахме свои тайни...

Например, като закъсвахме за ядене — войникът винаги иска да яде, да спи, да...

Хубаво де, двете неща!

Едно прозорче на склада за консерви, смъкваме стъклото, отваряме отвътре.

„Русенско варено“, в кашони. Вадим две кутии, после изправяме на ръба едната, отгоре ѝ слагаме друга... Все едно — непипано.

Тия консерви бяха за занятия.

Имаше въоръжение и всичко необходимо за една дивизия.

Два пъти в годината идваха запасняци, обличаха ги и — напред!
Само че преди това се правеше пълна проверка на имуществото.

Най-гадно беше с оръжието. Искаха от всеки сандък (10 автомата) един да се простреля на стрелбището. От оръдията и танковете не помня колко, ама ги откарваха до мястото с големите трейлери.

Та минават офицерите, казват от кой сандък кой автомат, вадиш, чистиш, прострелва се, пише се протокол, после се чисти, смазва и пак в сандъка, в насмолена хартия.

Какво чистене падаше...

Както пес дръгне кучка!

За оръдията не говоря — големия банник, после сипвахме с кофата топла смазка, избива се „тапата“...

Бе, мани, мани!

Май само с ракети не бях стрелял.

Но брат ми стреля. Беше в Самоков, та ги караха нейде в Средна Азия — да гърмят в пустините.

Всичките офицери се върнали с коли оттам. Нали военните ешелони (още повече тоя с ракетите) не се проверяваха, завили ги с брезент и толкова...

Ах, тия ешелони!

Случвало се е да придружаваме такива из страната.

А по-често разтоварвахме.

Консерви, оръжие, боеприпаси — какво ли не.

Като се сетя как подреждахме пирамидата сандъчета със запалки...

По чорапи — в него склад с цинтове не се влизаше! Една искра и...

Подаваме внимателно, бавно, до края...

Обаче, един изпусна сандъчето...

И то... туп... туп... туп...

Прехвърля се бавно, а пред очите ми... Абе, наистина целият живот — колкото и кратък да е — минава пред очите...

Но сандъчето падна върху крака на един от нас.

Пое удара той, нищо не стана, но кракът му...

Половин година ходи по военни болници, накрая го уволниха. Не инвалид, просто да се долекува.

Оня, дето изпусна сандъчето, не беше по-добре.

Вкараха го в ареста, а после...

Да, знам, че „мечката“ е неправилно решение, но...

Толкова се бяхме стреснали, така ни се беше набрало, че логично яде бой. Ама бой!

За занятията, за марш на скок — какво да говоря?

В доста от тях не участвах. Старшината ревниво пазеше никой да не товари войниците „му“. Което си беше от полза за нас.

А и много го уважавах, та да му газят хатъра.

Само пример. Пенсioniраха майора, началник на базата. Старшината стана ВРИД. Както разбрах от едно момче от новобранците — две години бил на длъжност за старши офицер.

Уважавах си го...

23.

Беше цесекар.

И какви дискусии развивахме... Докато побеснее — а аз мога и търпеливо магаре да докарам до нажежаване, развика се и се скрие нейде.

Пък в понеделник към 10 часа ми даваше пропуск за града. За „Спорт“.

В сряда за „Футбол“.

Уж по служба нещо. То всички знаеха, ама траеха. Уважавах го, ви казвам.

Та, викам ви, в събота подписваше гарнизонката.

Обаче, един петък го ядосахме нещо с другото момче и ни отрязва. Просто замина — без да ни се обади.

А ние — презоградска.

Зад големия войнишки клозет, който се беше разпрострял на пет метра пред оградата, имаше дупка в стената.

Срутване — почти на половин метър над земята. Прекрачваш и си на свобода.

Та и ние от там.

В събота ходехме обикновено на кино. Да можем спокойно да видим филма, защото после ротата ходеше (във вторник и сряда, за всеки караул), ама ставаше натрупване. И се гледаше филма по войнишки — просто нямаше как да се възприеме нормално.

Стигнахме до киното, излетях аз пред него, на площадката... и застинах.

Старшината там!

Някаква сватба, пълно с народ, нашичкият нещо кум ли, какво — изтъпанчен отпред...

Едва магнах на колегата да си трае зад ъгъла.

А старшината ме видя.

И аз — туп, туп, с маршова стъпка.

„Какво има?“ — вика ми. Явно мислеше, че нещо спешно е станало, та са ме пратили да го викна.

Другарю старшина, така и така, забравили сте да ни разпишете гарнизон, помолих дежурния и той ме прати до Вас, откъдето ми казаха, че сте тук...

„Хубаво!“ — вика, ама облекчен. „Къде са ви книжките?“. И подписа.

А после — както в добрите криминални романи, си направих алибито. Бегом в казармата (времето вече беше от значение), помолвам дежурния да ме пусне до дома на старшината. Дежурният добра душа, веднага ме пусна.

Бегом до тях (живееше до фабриката за ВиК изделията), питам за старшината, дъщеря му казва, че го няма, на сватба е. Поглеждам часовника — брей, то 11 станало (а беше към 12 часа!) и се понасям на бегом...

До ъгъла.

Алибито вече бетон.

Та така я карахме — де хей, живот, здравей, здравей, де замествахме някой болен на поста (имам над 80 караула, което е нищо. Някои момчета избичиха по над 350), де в ареста...

Първият път ме вкара Дафин Генков още при пристигането.

22 януари 1972 година.

Зима, сняг, студ.

От автогарата отивам към казармата — питам, казват ми где е.

Дежурният проверява документите, сочи в далечината бледа светлина.

Казармата е била на 6 конен полк. А после там, където е бил манежът, направили футболно игрище — 100 на 60 метра.

И севлиевският отбор тренираше там, че и гости пускаха.

На другата година идва „Динамо“ — Москва и тренира в базата, а после правиха спаринг с „Левски“.

Аз бях и на двете места. И даже щраках с фотоапарата. Макар по него време за подобни снимки в казармата...

Та, викам ви, в далечината се вижда мътна светлина.

Въървах, въървах, минах покрай редовния гипсов паметник на войник с автомат, стигнах сградата, дето беше поделението.

Останалите сгради — складове, гаражи, щаб.

Посрещнаха ме, имаше куп шегички за новобранеца, дето го лашнали чак в Севлиево, съчувстваха за ситуацията, ама...

Какво да се оплаквам? Там имаше всякакви образи.

И тъкмо тая вечер бяха докарали един дисципаджия.

Изкарал трите години, още една трябваше да дослужва, ама сбъркали и го върнали в базата.

А то трябвало да няма допир с довчерашното място на служба, нещо пообъркали и...

Пратили го там за убийство на дете.

Да, да — не се шегувам.

Много обичал да играе с децата — през оградата ритали футбол. Нещо като джитбола, ама през ограда с бодлива тел отгоре.

И един ден бил на пост в ГСМ-а. Вървял по полосата, щракал затвора на калашника, вкарвал патрон, изкарвал... Абе, скука!

Пък ГСМ-ът опираше в оградата към общежитието на фабрика „Петолъчка“.

И деца ритали топката.

Спрял да гледа, заприказвал се с тях и... Неволно натиснал спусъка...

Трагедия!

После дисцип.

Не знам каква му е била съдбата, но нея вечер изглеждаше нормален младеж, малко по-голям от нас, наистина мрачен и много, много пестелив в думите.

Така започна службата ми в Севлиево.

24.

Най-шантава история там беше с „нападението“ на Погребите.
Те се намираха извън града.

Какво ли нямаше в тях. Виждал съм дори немски пушки и патрони с пречупен кръст.

Та давахме караул там.

На пост, подчаси, почиващ...

Не е леко, особено, ако си втора мръсна смяна.

Него ден войниците бяхме на кино.

Аз в неделя заран гледах филма — италиански, „Черната овца“. За двама братя-близнаци. Единият депутат, другият дребен мошеник.

Който използва абсолютната прилика с брат си за всякакви далавери.

Между другото, накрая не се разбира кой брат остава в Рим и отива в парламента и кой заминава на юг — далеч от суетата.

Подобен финал има в „Двойникът“, но някак си... Нали е сниман по-късно, прекалено близки са идеите.

Гледахме филма. И тъкмо жената на депутата отиде на гости на брат му, а той ѝ беше казал, че осиновил едно сираче и мадам му купила кукла, пък от банята излиза образа на ръце с една сочна, напращяла, напъпила... Абе, войнишки поглед...

И разпоредителката казва: „Войниците, по тревога в казармата!“.
Излетяхме.

Чуваха се далечни изстрели откъм погребите.

Бегом до казармата, раздават автоматите, патрони, пълнителите набързо заредени, тичаме към хълма...

И, колкото по приближаваме, толкова по-бавно се придвижваме.

Защото се стреля. Откоси... Че и единични... Някой вижда нещо и се цели...

Наближихме едно мостче над канала и взехме да спираме.

А беше есен. Локви.

Обаче, ние...

С две думи — залегнахме. И младши лейтенантът извади пистолета. Запука ритмично. Сигнал даваше.

Огънят лека-полека затихна.

Развикаха се: „Кои сте?“.

Ние се обаждаме.

„Станете и се осветете!“.

Да, бе...

Да се осветиш, та някой да те издрънчи в тъмното от нейде си...

Хеле, споразумяхме се, младшият отпълзя напред, от погребите се смъкна някой, заприказваха...

После ни викнаха.

Не влязохме горе, само ни обясниха какво е станало.

На пост бил новобранец.

Първи караул.

И, естествено, му се виждало какво ли не.

Включително зверове, змейове, таласъми...

Абе, ако не сте били на пост — няма да ме разберете.

И в тоя момент новобранецът чул човешки стъпки...

Викнал — стъпките не спират...

Пак...

После разбрали, че е свински таралеж. Те имат копитца и тропат като човек — за разлика от мишите, дето са с лапички.

Та отцепил нашият към караулното, бяга и стреля назад.

Ония заели позиция по разписанието, почнали да пукат.

Дето ви казах — един даже стрелял на единични. Какво е виждал — един дявол знае, ама се целел и стрелял...

Ние тръгнахме към казармата, те се прибраха.

И таман бяхме при мостчето пак... Тресна изстрел...

По корем — в локвите.

После втори...

И викове: „Ей, няма нищо, няма нищо...“

Прибрахме се, на другия ден дежурният отгоре дойде за закуската и ни разправя.

Влиза в караулното разярен стар войник... „Мамка ти, новобранец...“

И трясва с приклада по пода.

Изстрел.

Забравил да извади патрона от цевта.

Началник-караула се развикал: „Твоята мама, колко пъти ви казвам да проверявате автоматите!“.

И джаснал с приклада по стола.

Изстрел.

Две дупки в тавана.

Та на другия ден дежурният купи двадесетина пасти за зъби и пълниха дупките...

Другото го отчетоха по реда — идваха от Търново офицери, разпитваха ги, новобранеца бухнаха в ареста, началник-караула също...

Но с това им се размина, никому не се вдигаше шум, началникът на военното чакаше генералски пагони (умря преди това, нали ви казах), нашите спечелиха — минаха по ръба...

25.

В казармата нямаше време за големи занятия — от рода на марша на скок.

Всичко се провеждаше бързо, понякога само за отчитане на дейност.

Тъй като бяхме нарядна рота и режимът, както казах, беше строг — 24 часа наряд, 24 часа почивка. Което означава — работа.

А работа винаги има — включително пренасяне на камъни от тоя ъгъл до другия. Буквално това правихме един път. Нещо искал началникът на базата, ама май и той не знаеше какво.

Та струпахме купчина в единия край на огромния двор.

До нея — череша, наоколо трапища, обрасли с трева.

Там ме учиха да карам кола. Молотовка. С ударение на първото „о“.

Ама нещо не стана.

Тъй като шофирането е автоматична дейност, рефлексивна. Пък аз все търся на корена ряпа. И се заглеждам, замислям...

В една неделя беше, спокоен ден. Качихме се с приятелчето, дето щеше да ме обучава. Показа как се пали, тръгнахме, аз управлявам... и зяпам.

Та ха в една яма, ха в купчината камъни, ха накрая в черешата.

След което се отказах. И си останах с единственото добро, сторено за шофьори и пешеходци. Не се сдобих с разрешително за лов на хора, наричано шофьорска книжка.

Но камионите ги използвах. В края на двора имаше гаражи. А в тях маса камиони. Включително щабни, медицински и тем подобни.

Намерих ключове за щабния. А вътре — маса, столове, легло дори.

И много пъти в събота и неделя, а и привечер в нормалните дни, се укривах успешно там. Чета си и си свиркам.

Защото оня гад — старшина Генков, все намираще как да тормози войниците.

Хайде аз — иди доди, в базата бях почти постоянно. Но приятелчетата се приберат от наряд към пет и половина — шест, хапнем и...

Генков вика ротата да подрежда складовете му, да прехвърляме дърва, да... абе, да ни намира работа. И на себе си. Изглежда у тях го гонеха пък него като новобранец, та чак към осем вечерта се прибираше.

Още първата седмица ми вдигна мерника.

Значи, седнал съм аз след вечеря, неосъзнато гледам нанякъде си и...

Старшината ни строява — да се прехвърлели едни дърва.

Учтиво му обяснявам, че по устав няма право да ни ангажира с подобни неща в свободното за войниците време преди лягане.

А той ме прати в ареста.

Краят на януари, началото на февруари. Стууууууд...

Аз, с един шинел, без колан, в караулното. Там беше арестът.

То самото се състои от няколко помещения — стая за караула, за караулния началник, арест и още някаква врата имаше, не помня каква.

Бутнаха ме в ареста.

В другите стаи горят печки — зима, бе, хора!

В ареста — цък!

Замина старшината към портала, отвори се вратата, началник-караула — от старите войници, ме извика и заведе в стаята на почиващите. Печката бумти, хубаво...

Нямаше легло за мен — непредвиден „гост“. Ама легнах край вратичката на печката и захърках. Един войник спи навсякъде. Спал съм в камион от Търново до Севлиево, а като се прибрахме — гледам: бил съм с глава между две брадви. Ама кой ти гледа...

Войникът спи, службата си върви...

И други правила — не се навъртай около началството, ще ти намери работа. Навъртай се около кухнята. Вместо да питаш — лягай да спиш... И така нататък!

Но кому ги казвам?

Днешните млади казарма не знаят.

А едно време от нея освобождаваха само болните и педерастите. Младите днес не са болни...

Посред нощ ме сръгаха.

Генков се домъкнал (зима, студ, сняг!) от тях, идвал на проверка на караула...

Разбира се, нашият човек на портала издебнал, докато дежурният го изпровождал, и врътнал шайбата.

Преместиха ме в ареста. Дойде оня, надникна през прозорчето. А аз — сгушен на дървения одър, симулирам, че дзиндзиркам.

Та се накефи гадинката...

26.

А в ареста лежах още пет пъти. Можеше и повече, ама старшината Цонев нещо бръмчал на началника — командирован съм, само той ми е началник и т.н.

Поради което Генков гледеше, смърдеше (жаргон — мърмореше), но не смееше да се разпростира.

То и на сутринта след първия арест станал лек скандал. Макар че трябваше да карам 24 часа, освободиха ме — все едно нищо не е имало. Старшина Цонев, обаче, веднага разбрал, извика ме, разпита ме и каза: „Свободен си!“.

После чух, че имало триене на сол и оттогава Генков се опитваше само индиректно да прави гадости.

Аз пък се накефих, когато една вечер обяви „тревога“ и ни вдигна — с пълно бойно снаряжение, да отбиваме „атаки“ на врага.

От едната страна на поделението беше реката. Храсти, дървета, кал...

Та си представете — есен, ние сме заели позиции залегнали в тинята, държим автомати, чакаме конада „Огън!“.

И тя прозвучава.

Затракаха машинките. Ама аз се ослушвам. Не ми се гърмеше. Щото вече осем минава, пък после трябва да чистя и смазвам автомата... Кога ще спя?

Един новобранец ме гледа и пита: „Ама няма ли да гърмиш, другарю стар войник?“ (Неуставно обръщение, но...)

Викам му: „Искаш ли патроните?“

Заекът чак подскочи: „Да!“.

Разменихме двата пълнителя за 60 гилзи, запуца новобранецът, аз прибрах всичко под плащ-палатката.

Дадоха отбой. Прибрахме се. Пооправих автомата. Старшината — ще, не ще, прие го. Нямахме за какво да се хване, само ме изгледа подозрително.

В това време новобранците търкат — както пес дръгне кучка, нали ви го описах.

Повечето набори също се бяха изтарикатили, та си легнахме.

И таман заспивам — а в казармата бързо се заспива, отваря се вратата, появява се един мокър, кален таласъм, изревава: „Ваш’та мама...“, след което почва да гърми в помещението...

За отрицателно време си чукнахме главите под креватите с колегата, дето спеше отдолу.

Шум, крясъци, псувни, дим — щото и печката бяха обърнали. Навсякъде задници се вирят, глави се завират дори под шкафчетата...

Абе...

Генков направо... да, ще си кажа — с кеф и злоба ще кажа... напика се!

Видяхме му мокрите гащи.

Може и от нас някой да се е напикал. Макар че ние не осъзнахме какво става, а после стресът ни крепеше до заранта.

Но тоя се напика.

А образът с автомата бил оставен отцепление. И го забравили.

Стоял си кротко под ромолящия дъжд, докато по едно време усетил, че са го изоставили. И побеснял...

Направихме му мечка, разбира се.

Но на другия ден само се смеехме с това. И тихичко — с напикания старшина.

Който, между другото, се домъкна пак рано заранта. Ама някак си парцаливен един... бая време мина, докато се напери...

Нали старшините бяха аристокрацията на Севлиево, трябваше да е на ниво.

Бе те историите там край нямат...

27.

Спалното беше огромно.

Някога в тая сграда е бил щабът на конния полк, а баш в стаята — някакъв салон.

С паркет!!!

Разгонваше ни фамилията.

Всяка сутрин го лъскахме — паркетол, после паркетин...

И — сваляхме одеялото от леглото на „патрона на ротата“. То легло беше в единия край. Нормално, единично (нашите бяха на два етажа), със сиво стандартно одеяло.

Което одеяло сваляхме, сядаха отгоре му петима стари кокали, а новобранците влачеха, та паркетът заблестяваше.

Стените бяха бели, макар един път да ги боядисахме. По-скоро...

Абе, подред.

Събота, отпуска, отиваме в „Бангладеш“. Така викахме на една кръчма в циганския квартал — по-скоро барака, ама скрита от патрули и военни.

Пийнахме коняче, две...

После ми тръгна глътката. Че още, че още...

С две думи — прибрах се към проверката.

Имам гарнизон, можех да не отивам в спалното. Ама пиян човек...

Кой знае защо, по пътя реших, че съм пристигнал и взех да се събличам.

Тогава въведоха парадна униформа и за войниците.

Та ходехме с фуражки, куртки, вратовръзки...

Тежкари!

Но що грижи отиваха за подготовка...

Помня, беше есен, огладняхме преди отпуската. И извадихме едни гъби, дето си бяхме набрали край реката.

Обърнахме една ютия. Опекохме ги. Ютията сложихме настрана.

Само дето един не разбрал. И, понеже другите усилено гладеха, взел свободната ютия...

Да ви разправам какво стана — няма смисъл...

Та да се върна на моя марш към спалното.

От портала до него са около 300 метра. А по тях — куртка, риза, вратовръзка, панталони...

В тоя момент реших да източа излишните течности. Спрях под една плачуца върба и вперих замислено поглед към звездното небе.

Обаче... усещам как земята тръгва нанякъде... а краката ми самостоятелно поемат по свой път... опитах да се задържа за клонките... не успях!

И като се издрънчах с тила върху плочите...

Ама Господ пази пианите...

Та станах, отказах да търся хвъркналата фуражка, прибрах се.

Че си и легнах.

Наборът под мен — и той пиан.

По едно време почва проверка. Водеше я един младши лейтенант — фазан.

Врачанската школа изкарал след висшето, натегач, веднага му лепнали офицерски чин.

И ми разправят момчетата после.

Проверка.

Имена.

„Аз“.

А от спалното се чува изригване на вулкан. Не, на два вулкана.

Стената — мозайка!

На другия ден новобранците търкаха, после минахме с постна боя и...

Младшият — за негова чест, премълча.

Щото и той си имаше дни...

Обичаше да стреля с пистолета в стаята си.

Голяма стая — сложил старо шкафче за мишена и дупчи вратичките, лежейки на кревата си.

Патрони при нас — бол, нали имаше АВ.

Но някакви хитряги — не твърдя, че съм бил, имам алиби! — му подметнали да изпука два пълнителя и да види как се групират дупките.

Оня запукал.

А после вратичката — разцепена, за нищо не ставаща, се отворила като във филм на ужасите.

Вътре била формената му риза. Или по-скоро спомените от нея...

Ами когато дежурният на КПП-то решил да прочисти комина с нафталин?

Пратил горе помощника си с една торба нафталин, запалил печката и оня отгоре сипал в комина...

Стърчаха греди, керемидите хвърчаха навсякъде, а най-отгоре стои вкаменен помощник-дежурният — с протегнати ръце. Застинал като статуя. Статуя на негър, щедро ръсещ неграмотност...

Абе, войнишки ми ти работи!

28.

Увлякох се по войнишки спомени...

Сладко нещо — хем е минало, хем е интересно днес, хем ти става мило като се сетиш какъв идиот си бил... Не, че нещо се е променило, де.

В училищна сграда бяхме настанени по времена бригада нейде 75-а година май. В Чепинци.

Софиянци ходеха там на риболов — в блатата.

А ние — един месец на картофи.

Не беше трудно.

Ставаме рано — нейде преди 5 часа, с автобуса на полето, тракторът вече минал и извадил дълги редици картофи, ние ги събираме в чували.

И после ги товарехме в ремаркетата — нейде към 9 часа.

Защото наистина си бяхме работни, знаехме си интереса — свършваме, после почивка. До другия ден.

Правехме нейде по норма и половина на ден.

А тая година страната яката беше закъсала за картофи. Имаше само в Софийско.

Но пък София гълташе картофите като гладен змей царкини.

Един ден се разигра страхотна сценка, която и досега ме кефи.

Някъде след 10 часа, таман съм се проснал в щаба и спя, дежурният ме вика. Дошли някакви коли и с тях бригадирски шефове.

Като надникнах през прозореца — те вече се качваха по стълбището. Лятно небе виждали ли сте? Звезда до звезда. И все големи. Че и с национален флаг под тях — демек, от Централния щаб.

Огито беше заминал за столицата — спешно съвещание, но явно оттам го водеха направо при нас.

Най-отзад на колоната се движеше — според субординацията.

Вчесах се с три пръста, метнах кепето, излязох и рапортувам.

А първият — най-баш-началникът, ме пита:

— Защо сте тук?

— Почивам — отговарям спокойно. Защото предвидих накъде отива разговорът, усетих и реакциите му, а много обичам подобни ситуации.

— Къде е бригадата?

— Спят — казвам още по-спокойно, с цялата си физиономия изразявайки пълното неразбиране на някогашна ученичка, попаднала в днешен стриптийз бар.

Че като почна... Ама как може... Какво е това... София се задъхва за картофи, всички бригади работят, само ние... И — заплахи с комсомол, университет, че и със съответните органи. За саботаж...

Огито ме гледа — той си знаеше каква гадина съм, ама все пак...

Пък аз... Кееееф!

Накрая тоя ревна:

— Вдигайте бригадата! И още довечера — въвн от тук! Да се явите в Централния щаб...

— Пак ли? — питам невинно, ококорил едни чисти детски очи... Малкият принц, тарикатеец се пред лошите възрастни.

— Какво „пак ли“? — подозрително ме погледна оня и се втренчи в погледа ми, който излъчваше благост и нежна светлина.

— Пак ли да излизаме? Защото ние преди малко се върнахме. Ето отчетите — за днес имаме над норма и половина на човек... — и му подадох документите, които посочваха, че десетки тонове картофи сме събрали и експедирали...

Е, наистина няма по-точна дума от „кеф“!

Накефих се!!!

Оня гледа хартийките, подаде ги на друг, той на трети, Оги отзад ми прави разни знаци като католик през Вартоломеевата нощ, нашият дежурен едва не се гъне от смях...

— Ама кога успяхте? — смъмри най-най-главният шеф.

Обясних му бавно и спокойно. За да работим добре — ставаме много рано, събираме картофите от още влажната (макар и лятна) пръст, после ги товарим и толкова.

Да работиш след 10 часа е просто безсмислено и инквизиторско. Земята бетонирана, картофите стегнати в буци, трябва да се чистят — време, прах, ядове...

То и другите затова закъсваха — караха по работно време. Нали си имаше режим, та...

А ние — волни казаци.

Големият началник взе да ми стиска ръката, да пита Оги защо не им е обяснил това, ами те се подвели по някаква информация, че бригадата се е разложила и само яде и спи, трябва да се разкаже и на другите как да преустроят работата си...

После пак се обърна към мен.

— Можете ли да вдигнете бригадата по тревога? Наистина, топло е, но поне още няколко тона? Нужно е...

Амииии...

Щеше ми се да оставим за утре — все пак приближаваше обяд, но разбирах, че наистина е зор с картофите, а милионният град си иска своето.

Викнахме — аз си имам едно хубаво, кънтящо, звучно гласче, занаизлизаха бригадирите. Кой псувайки, кой още спящ, кой не щящ и да погледне дори.

Другарят шеф дръпна една реч сред прозевки и мърморения, ние отидохме до трите автобуса, дето ни караха (Оги вече ги беше извикал), и — на полето.

Е, напичаше, яко бетонирани картофи, мръсотия... ама трупнахме нужните тонове за два часа нейде и си се върнахме към режима.

А ония шефове гледаха малко, втурнаха се да работят и те (факт, няма да лъжа!), като натоварихме — отидоха си по колите. Ама не бяха вече така лъскави.

После ни връчваха разни знамена, че ни и наградиха с две срещи.

Но за тях — след малко.

29.

Първата среща беше със самия другаря бай Тошо.

Една вечер дойде някакъв звезден брат и рече, че след час трябва да сме в едно село — нейде под Мургаш, където имало честване на бригадата.

И щяло да се проведе проверка-заря, с военни, пионери, нас.

Излъскахме се, стегнахме се. Звездният каза да си вземем дрехи, ама лято... Какви дрехи? И тръгнахме по бригадирски якета.

Проверката си беше класическа. Реч, „Ура, другари!“. После бай Тошо тръгна по редиците. И дойде при нас. Дадохме „Свободно!“, начоколиха го бригадирите (беше неудобно ние да се мяркаме там — като надзиратели), взе да ги пита шаблонни неща, те отговарят оригиналничейки, той с „Ха-ха-ха...“ широко се разлива...

После наредиха бригадирите да отидат в селския ресторант. Сложили едни неща... Но — пред българския войник Одрин пада, пред българския студент всяка трапеза се опразва.

Лапа народът...

На нас ни казаха, че ще ходим нейде в планината, да не бързаме.

Комендантът натовари бригадата и я отведе в селото — да спят, че утре пак на работа.

Ние се качихме в една джипка и заехме място в дългичка автоколона — имаше дори няколко камиона, а и два поне от типа на щабните.

И хайде на една поляна, под сами Мургаш.

Там вече маси, виждат се сенки под дърветата, обслужващ персонал в бели престилки сервира...

Тридесетина души. Сред тях — аз, Оги, ЗКПЧ-то Ваня.

Хубава мацка, сериозна, не се надуваше, не ставаше за гадже, вършеше си работата — осигуряваше билети, забавления, а политдейността ѝ беше много стегната и кратка.

Та на поляната — песни (имаше народни певци и свирачи), хоро, ръченица се тръшна...

Ама на нас ни е студено — планина!

Ония в якета, ние също. Но — нашите леки, летни.

Та се налагаше да се стоплим. Добре, че имаше с какво.

Е, натоплихме се хубаво — ама с мярка. Излагации никакви.

Някъде след полунощ Тодор Живков взе да се прощава, с нас също си каза някоя дума (нали ви споменах, че познаваше добре на Оги бащата), тръгна.

Една група си личеше, че смята да среща зората тук.

Ама ние помолихме да ни откарат — все пак, Анатоли (комендантът) беше сам с 200 човека.

В една джипка пак, по завоите и — в Чепинци.

И познахме. В двора на училището трупната цяла клада. Ония набарали никакви гредички. И си направили веселбата. Китарата танцува в ръцете на Компанейрото, народът се весели...

До тях — тава с кебапчета. Дали им я от ресторанта.

И шишета. Ама тях сами си купили.

Беше някъде към два часа, викам им, че утре ще ставаме в четири, а в пет почваме...

„Правилно! — вика един. — Не е хубаво да се спи само два-три часа... Затова предлагам — никакво спане...“

Така и стана.

Направо в автобусите, работа, пак норма и кусур, а в десет часа...

Над училището и двора се чува само бръмчене на мухи.

Но, ако се вслушаш — никакви мухи. Хъркане. И то юнашко.

До вечерта.

После си минахме на нормалния режим...

А имаше и друга среща. Но за нея — ей сега...

30.

След ден-два ЗКПЧ-то Ваня дойде и каза, че трябвало да отидем следобеда на среща със съветска младежка делегация.

В „Орбита“. Оная сграда, стил 60-те години, която беше символ на комсомолската младеж, както „изящно“ се изразяваха другарите.

Абееее...

Кой знае какви подбрани зубри щяха да доведат... Пък можеше да си дремнем... А и рускините извън страната си са едни бетонирани...

Но отидохме. Де няма да идеш — заповед!

Ние двеста човека, ония стотина.

Заехме голямата зала, тръснахме класическите слова по хартийка и се гледаме.

Да, имаше какво да се види, пък и сред нашите момичета имаше картинки.

Но душата не иска само да зяпа.

В смисъл че търсеше да се развее малко.

А как се развява душа на Изток? Правилно!

Обаче, в „Орбита“ — младежка зона.

Демек — не се сервира алкохол.

(Кой идиот беше внушил, че младежта не пие — нямам понятие. Сигурно е бил с цироза, но...

А младежта не пиеше. Много. Но в хубави дози, които карат погледа да изсветлее и жените да разцъфнат.)

Което бързо се разреши.

Аз винаги се движа с чанта през рамо. Хубава чанта, удобна, всичко има в предните джобове — от ножичка до кърпа за очилата.

Тоя път не знам как в нея бяха припълзели две бутилки ракия. Гроздова.

Не сегашните спиртосани и с есенция ментета, а истинска.

Пък на Оги в джоба се вмъкнала третата.

И вдигнахме за наздравица чашите с безалкохолно — май „Етър“ беше, освободихме място за съществената течност.

Направо като в морска нощ очите на съветските ръководители, дете седяха на масата ни, блеснаха. Същински фарове...

И първата чаша отиде по руски — гаврът.

Ама натам карахме по нашенски. Нали целта беше приятно и културно прекарване на времето, а не отрязване?

Обаче... Мезе? Щото ние си бяхме възпитани в националната традиция цокачи. И си карахме само с мезе.

Единият от руснаците усети, смигна, извика келнера, който се правеше, че не вижда нищо, и поръча.

След малко на масата кацнаха две тави с пасти.

Повтарям — две тави с пасти!

Ометохме ги — друго мезе няма как да вкараме. Пък и мазничкото — знае го всеки пияч, е отлично мезе. Покрива с филм карангията и задържа алкохола.

По другите маси също занаизлизаха от неизвестни места бутилки. И запрелитаха тави с пасти.

Като се отвори един лаф — на български, на руски...

По едно време се усещам, че разправям нещо на руснака до мен — на руски, а той пере на български.

Ей така се развива дружбата между народите и хората!

31.

Бая години по-късно, ме поканиха на екскурзия из СССР. Молдавия, после Одеса, сетне с „Тарас Шевченко“ до Сочи, Сухуми, Батуми, Ялта на връщане.

Отидох.

И, понеже говоря руски доста добре — абе, не казвам перфектно, ама подсказвам, скитосвах сам из градовете.

И ме вземаха за някой от Прибалтика — акцент имах, все пак.

Много удобно е така. Никой не те мисли за външен, не се крият реалностите, успяваш да видиш туй-онуй, дето не е за пред гостите.

На кораба се запознахме с едни поляци.

Млади момчета като нас.

Тръгнаха на бизнес пътуване.

Носеха за продан цели грамадни чанти с вещи.

На връщане също бяха с много багаж. Даже носеха (двамина с помощта на кол) абрихт.

Та се оказаха яростни католици, антикомунисти и веселяци.

Дискутирахме, обсъждахме, разправяхме си какво ли не...

Още първата вечер се сетих, че носехме някоя бутилка „Златни пясъци“ и „Слънчев бряг“. Та ги прибавихме към комуникацията. Изиграха ролята на здрави нитове в българо-полската дружба.

А те извадиха „Наполеон“ — черен етикет, аромат, вкус...

Но много харесаха нашите коняци (фактически брандита).

Най-яката връзка стана в Батуми.

Излизам аз сам от кораба, разхождам се.

Гледам — голям дом, врата-тунел, отпред стои грамадна жена с мустаци.

— Таварищ — вика с явен азиатски акцент — пойди сюда.

Що да не пойда?

А зад нея в тунела, на стената, се отваря врата. И ме кани по едни стъпала там.

Ха!

Не мяза на проститутка — възрастна си беше, пък аз младо момче. А и вътре се виждаха хора, гълчава...

Влизам. Грамадна стая, по средата маса, на нея бутилки, чинии с какво ли не...

Мадамата яко се хваща за бизнес.

— Що продайош?

Ясно! Чантата. Решили, че щом съм от кораба и с чанта...

— Ничево — викам.

А едно 14–15 годишно момиченце се хваща за чантата.

— Хочу сумочкуууу...

Да, бе! Аз без чанта съм като камила без гърбици.

А това отваря и вади отвътре пуловера ми. Бях го сложил, ама ми се видя топло, та го сгънах и прибрах.

— Свитера хочууу... Сколко стоит?

Бе как ще „стоит“? Аз с какво ще ходя? Още бая пътуване имаше.

А мадамата вика:

— Тридцат рублей?

Бях го купил предната година за 28 лева.

— Сорок?

Хам, ама цяла година съм го носил? Що пък...

— Петдесать?

„И рекъл бях...“ Да, ама кимнах. И — 50 рубли в ръката.

Викам им, че аз съм само пробващ, ей сега ще дойдат големите търговци, да изчакат.

Таман стигам до кораба — поляците слизат по трапа.

Обяснявам им, те се захилиха, тръгнахме, посрещнаха ни, наляха стопките, отвориха ония ми ти чанти — дето във всяка се побираше един Дядо Мраз с чувала барабар, почна търговията...

И в тоя момент се отваря вратата и влиза милиционер. Капитан.

Оппа! Стана тя...

А мадамата ми шепне: „Спокойно! Ета наш чалавек!“ (с все акцента).

Отиде, пхна му нещо в джочето горе, оня махна с ръка и замина.

А аз предпочетох да се самоекстрадирам. Поляците останаха да бизнесират.

Вечерта дойдоха в каютата, поканиха ме при тях. Извадиха бутилка „Франклин“ и ми подават няколко банкноти — големички.

И на недоумяващия ми поглед отговориха: „Комисионна...“

Та после с тия пари взех куп неща на синовете.

В Ялта. „Детский мир“. Полупразен. А аз търся електронни игри — дето Зайчето пуска яйца, а Вълкът ги лови.

Няма!

Обаче, отпред седи един тип и си играе на такава.

„Сколько стоит?“. Абе, вика, не се продава, занимавка е.

„Сколько?“.

Десять рублей.

А в магазина пише „5“ ама няма.

Схванах номера.

Платих две игри, пробвах ги, отидох да ги прибера в каютата.

И като се юрнаха ония нашенци — да търсят стоката. Обясних им, предупредих ги да пипат внимателно, един по един, да не се бутат...

Ама нашенци, още не възприели челния капиталистически опит, цялата тълпа се изсипали пред магазина и уплашили продавача. Вдигнал си дърмите!

Ех, че се увлякох!

32.

А, походих по ония краища. И по море, и по суша.

Ядох плов — пилаф, де. Ама с пръсти — с все ориза (друг вид, не нашенския), със стафидите и другия пълнеж.

Пробвах грузинските лепешки — хачапури. Ама и как звучи, а!

Пих истински чай. Тоя, дето млади момичета и булки не берат — толкова е силен, че оставя бездетни жените.

Чифир ми направиха. Половин пачка черен чай в канче.

Леле, бие в главата — наркотик суций...

Арменски сармички пробвах. Там. Дребни, вкусниии... И едни малки сладки...

Абе, по арменски пестеливо, но хубаво.

Интересни неща чух от казахи едни. Претендираха, че са наследници на прабългарите. Просто, казват, едно от племената останало там и ето ги — рода.

Що не? Няма претенции към историята, а представят една версия.

То и един башкир ми говори за връзката между тях и Волжка България...

Но това са други теми. Големи, сложни, а сега разказвам простички неща за станалото с мен...

Да се върна в Чепинци.

Като дойдохме в училището, оказа се, че медицинска сила ще ни бъде местният фелдшер.

Който взе да се изживява като фактор, едва ли не главнокомандващ на бригадата.

Заобяснява какво да правим, кое къде да сложим, кой какъв е в стопанството...

Нежно и достатъчно грубо го върнахме на земята.

Та се пообиди и взе да не се вясва.

Слава Богу, нямаше нужда от него.

Но поне се сети да ни остави ключовете от лекарския кабинет — там имаше и шкаф с лекарства.

Ние, обаче, го ползвахме за друго.

Няма-няма... и някой иде при коменданта. „Анатоле, дай ключа от кабинета, че да взема едно аспириноче... Ще ти го върна след половин час...“ И се втурва към стаята, влачейки за ръка някое девойче. Сигурно, за да му подава водата.

А колко пъти съм виждал как двойка стои пред вратата, тропа и момчето вика: „Айде, бе Пешо! Цял час си вътре...“

Но това си бяха авантюри на несериозните.

Аз — примерен! Огито също. Ваня споменах, Анатоли — после известен фолклорист, хептен.

Изобщо — щаб за пример.

Не бяхме женени, но това не пречеше на морала ни.

Лично моя милост хлътна още на първата бригада (ей, деца, деца — що ваши наченки бяха заложили по тия бригади! Вие сте били светли искрици в бащините ви очи, когато те се спрели на едно момиче... Но това е още по-сложна тема!).

Бяхме в Плевен, както споменах веднъж.

Имаше една група девойчета от един град. Едната мощна, сочна, другата се залюби с някакъв южноамериканец — море беше си жив индианец, роди, омъжи се, разведе се...

Другата ни така, ни иначе — фър-фър.

И едно дребно момиченце.

Седим привечер, опознаваме се.

Лагерът, на едната му страна телена ограда, зад нея дворът на някакво учреждение. Свързваше ги врата. До нея — пейка, с покрив отгоре.

Момичетата седнали на пейката, ние кавалерски се разположили насреща им.

И една котка, която се разположила край мен и ме облизва.

Та после...

После си е личен живот. Не се разказва. Само ще спомена как веднъж ходихме да си купя нови сандали. Много ги носех. И старите се засилвам да хвърля в един кош.

Защо? Ще послужат...

И за какво? Имам още два чифта стари...

Ако ги хвърлиш — няма да ме видиш!!!
Я! (Още бях курназ!)
Мятам ги, тръгвам...
Тишина...
И — цок, цок, цок... Стъпки!
Победих?
Да, бе! И Наполеон си е мислел така, когато Кутузов се оттеглял
на изток...

33.

Та пак Чепинци.

Работим, печелим пари, награждават ни.

Но и трудът не е лек.

Един ден момиче от нашите падна.

Слънцето.

Макар да почвахме рано, към десет си напичаше.

А и момичето беше едно прозрачно-слабо.

Както и да е, заляхме я с вода, не щя да се прибира, полежа под дърветата.

И свършихме за този ден.

Отиваме да се качим на градския автобус. Бригадирите пътуваха тогава без билети. А и не ни се чакаха нашите автобуси.

То повечето тръгнаха пеша — два километра до селото, какво му е?

Пристига автобусът, Оги подкрепя болната, отива при предната врата, прави знаци на шофьора.

А и онзи вижда мократа кърпа на главата ѝ.

Но — не отваря.

Оги почуква.

Шофьорът става, отваря и... му нанася бърз удар, след което затваря вратата и полита...

Само че още на другия курс го задържаха.

Защото Оги беше в пълна униформа, водеше болна — нападение при изпълнение на служебните задължения.

Почна да става една...

Та вечерта идва шофьорът, кара тава с агне и каса бира, седнахме, изяснихме се, оттеглихме заявлението.

И от него ден, като ни видеше — веднага отваряше и ни прибираше. Дори когато се видехме из София.

Обаче, проблеми имахме с ТРЗ-то.

Мноооого ги мразех тия!

Като куче на сено — не яде, ама и на другите не дава.
Само знаят да вдигат нормите и снижават разценките.
Пробва при нас, но след грамаден скандал и крясъци, поукротих се.

Последен ден.

Ще си тръгваме.

И го чакаме да подпише документите.

„Да, да — казва — идвам“.

След което минава край нас и тръгва с мотора нанейде си.

Час, два... Няма го.

Викам на един тракторист — да отидем да го търсим.

Пък то никой не обичаше гадината, затова трактористът веднага се съгласи.

Перем през полето, видяхме оня отдалече.

Но и той ни видя, метна се на стъпенката на един камион, запресиа направо през нивата.

Обаче, тракторът го засече, камионът спря, викам му: „Абе... (тук малко цензура)... Чакаме те цялата бригада!“.

Дойде, подписа, а хората наоколо се превиваха от смях.

ТРЗ!

И, все пак — интересно беше!

34.

Разказвах ви как другият Огнян, плевенският, се ожени за Анелия от Русе.

И ще правят сватбата.

Естествено, в „Ростов“.

Ние се стягаме. Събрахме пари, купихме им студентски подарък — класическа саксия във вид на амфора. Голяма и тежка.

Ще я носим ние със Златко. Поради което спяхме на „Орлица“
18.

Влакът в 6 и 15 заранта.

Ние се събуждаме в 5,30 часа...

Летим...

Събота заран.

Ни такси, ни нещо.

А от там няма пряк транспорт за гарата. Отказахме се от Централна — абсурд е да стигнем. Ще бягаме на гара Север. Там имаше спирка за минута.

Хванахме такси, летим...

Пристигаме... И като в добър класически филм гледаме опашката на заминаващия влак.

А пари нямаме.

Тоест — имаме, но само за връщане. Всичко под брой.

Е, взехме си нови билети, влачим саксията, качваме се...

На обяд сме в Плевен.

Пропуснахме в гражданското.

Обясняваме се, поднасяме подаръка, влизаме в ресторанта.

Нашите събраха малко пари. Колкото да отидем до Бяла Слатина, пък от там ще се спасяваме.

Зарадвахме се. И яката се наквасихме.

До степен, че... Внимание! Аз съм играл ръченица!!!

Невероятно, но го видях заснето.

А майката на Оги даже питала в някой ансамбъл ли играя...

Добре, че намалих пиенето, иначе щеше да мисли, че и пея...
Късно вечерта тръгнахме към Бяла Слатина.
През Червен бряг, после по теснолинейката.
Имаше малък инцидент с един, но той слезе в Чомаковци, макар да пътуваше до Мизия.
Пристигаме, баща ми вика: „Аз казах ли ти, че ще дойде?“ .
Казвам им: „Свършихме парите. Дайте до София, иначе оставаме тук...“
Явно предпочетоха по-малката беда и на заранта потеглихме към столицата. Свежи, бодри, с малко спомени и много усещания за нещо, което се мерзелее в мъглата из главите ни.
Златковата сватба я правихме в Кърджали.
Голяма рода, тежка сватба, весела Мария, ликуващ Златан.
Пазя още една негова бележка: „Мария се съгласи да стане моя жена! Ура!“ .
За историята...

35.

И, тъй като пиша всичко това около 24 май, ще разкажа за най-хубавия си празник.

Не, не този, когато минах с табелата на училището.

Не и тези, когато се снимах с ленти „Отличник“.

Не и дните, когато всички се събирахме на село.

А 24 май 1976 година.

Тогава трябваше да тръгнем от Театъра на армията, да заобиколим и се включим в колоната на определеното място.

В 9 часа бяхме пред театъра. След половин час заваля. Порой.

Към 10 се обадиха, че манифестацията се отменя.

В 10 часа дъждът спря. Минута по-късно слънцето изгря — златно, бодро, весело.

Но — манифестацията е отменена...

Тръгнахме да се прибираме и гледаме — народът се излива като порой на площада. Минават по пътя, махат на околните с цветя, пеят „Върви, народе възродени“.

На трибуната — никой. Пък и не поглеждахме натам.

Истинска народна манифестация.

В чест на Светите братя Кирил и Методий, а не на някакви си човечета, турили се на всеобщо обозрение.

И след толкова години си мисля със светло чувство за този ден. За него, за хората, за нас...

Абе, не си падахме по идеологиите. Особено, когато ни натоварваха.

Помня как Пламен трябваше да се явява на изпит за прием в Художествената академия. Политически изпит!

А оня — не помни разшифровката на БКП какво е, изпит ще държи.

Аз бях вече втора година студент. И се включих в доброволния отряд на СУ.

Компания си бяхме — имахме щаба в новото крило, под ГГФ-то, събирахме се, пушихме, лафехме си, пийвахме...

Цялата работа беше да се дава дежурство до 23 часа — два пъти в месеца.

Но компанията...

Та обясних на Пламен разстановката, взех в щаба учебниците и зачаках.

Изпитът им беше в голямата аудитория над щаба.

В десет нашият излиза да пусне една вода, отива до вратата, влиза. Но технически влиза в асансьора, който го смъква един етаж надолу.

Аз съм там, четете той, запомня...

И обратно. Излиза от вратата на асансьора артистично закопчавайки панталона.

За дежурещия пред вратата на залата кандидатът излиза от тоалетната — асансьор и тоалетна са едно до друго, почти слети при малко криви ъгъл.

Влезе, де.

Успешно запомнил колкото да се зачете изпита.

И веднъж ни взеха да бъдем външен кръг на охраната на някакъв конгрес. Зала „Фестивална“, ние сме на спирката преди нея, посочваме на ватмана на трамвая да не спира пред залата. Нещо, което той си знаеше.

Впрочем, месец по-късно, тичам след един трамвай и той спира. Шашнат се качвам, а ватманът вика: „Заповядайте, другарю...“

И от дума на дума се разбра, че ме помнел от оная спирка, смятал, че съм от „нашите“. Аз не го разубеждавах...

А тогава ни държах по четири часа, давах кафе, сандвичи. Правехме видимата охрана.

Иначе си имаше сериозни хора — но нейде си.

Тогава се смяхме много с едно маце.

Абе, как се разнасят слуховете...

Слиза едно девойче от трамвая и пита: „Извинете, къде е кафенето, дето раздават безплатно кафе?“

Да се смееш ли...

И последното ми деяние в ДО беше на една среща с другаря бай Тошо.

За 8 декември. Тогава си хареса Станка Шопова, та взе да я лансира.

Ние бяхме натоварени с черната работа. Разпределяхме кувертите по факултети. Ресторант „София“ не е малък, ама и Университета си го бива.

Та комсомолските секретари носеха пари и вземаха картончетата за сериозните другари.

Един ден идва младеж, представя се — първи курс руска филология.

Нашите, обаче, гледат — кувертите дадени?!

Не може да бъде!

Кому?

Леле, стана една...

И се разбра — зайци някакви искали да видят Тодор Живков. И се представили за други, нашият човек им дал ей така — на доверие, кувертите...

Абе, щеше да стане дебела...

И вечерта ние сме в ресторанта.

Имаше някаква стилна решетка — пред нея масата на „другарите“. Един от тях, една хубава студентка.

Първият ред маси — на проверени комсомолци. Втори, трети.

Гледаме към входа — няма го.

Изведнъж се разнасят ръкопляскания. Той се появява нейде от вътрешната страна. От друг вход явно.

Станка Шопова ми бутна чантичката си и се втурна да го посреща.

Ала-бала, приветствия, скандирания — абе, по формата.

После насядахме.

И тук възникнаха два проблема.

Първият — Станка прави знаци за чантичката.

Как да отида до нея, като тя седи до Тодор Живков, а трябва да мина зад гърба му?

Станах леко, един добре облечен другар застана до мен и ме пита — що тъй, бе пиле? Казвам му, той махва неопределено с ръка и ми сочи да мина, но... По пътя и после точно обратното. Без отклонения...

Малей, все едно бях движеща се мишена...

Или поне така се чувствах.

Другарят бай ме погледна въпросително, аз носех чантичката, той се усети и нещо каза на Станка. Подадох ѝ я — и обратно през минното поле.

Уф!

А после взеха да сервират.

На нашите по другите редове им лесно — сложили им прибори и те перат като косачи през полето.

Ама нас — нали ни снимат, заредили ни като маркизи с вилици, лъжици, ножове... С кое да почнеш?

Гледаме — момичетата на официалната маса също се озъртат в недоумение. Пък се сетиха, видяха гостите какво ползват, взеха и те така.

Ние видяхме от тях, станахме също културни.

Ами как иначе — комсомолски секретар бях, отговорник на групата, бригадирски ръководител... Тежкар! От дребните...

36.

Стигнах 34-а глава и си рекох — те, до тука съм!

Казах, каквото имах да кажа и...

И се сетих за още куп неща, които не споменах даже.

Така в девети клас прочетох „Илиада“ (ама цялата, едно старо издание с чудесни илюстрации), „Хамлет“, „Фауст“...

Което ми изигра лоша шега по-сетне.

Втори курс, изпит по антична и западноевропейска литература.

Въпроси — Омир и Гьоте.

Ухааа...

Картечница!

Преподавателката — професор Людмила Стефанова (после се разбра за служба в ДС и други неща), асистент Симеон Хаджикосев, готвещите се за изпита — във възторг.

И ме пита за личното мнение относно „Фауст“.

Като почнах — „Остаряла класика... да, има много неща в нея, но няма интересни... не е съвременно...“

Намръщи се, взе книжката, каза да изчакам.

Паля фас в малката отбивка до асансьора — пред тоалетната. Старото крило, централното. Тогавя се пушеше навред.

Иде Симеон и вика: „Що ѝ каза това за «Фауст»? Знаеш ли, че тя докторската си дисертация е правила върху него?“...

Дава ми книжката — мн. добър (5).

Ядосах се. Тя ще ми каже...

Прибрах се, седнах над „Фауст“ и пак я прочетох.

Ама това — на 21 години. Шест години след оня прочит. И след казармата, след самостоятелния живот... Абе, малко пооблъскан и втасал...

Даааа...

Изключителна книга!

Но не бива да се чете рано. Какво ще разбере един 15–16 годишен хлапак? Освен сюжета?

А книгата е много, много дълбоко интелектуална. Не е за Сульо и Пульо, не е и за началника им.

Сега само се споменава и малко така — отгоре, отгоре...

Но каква е ползата на слепец да описваш колорита на картината...

37.

Разправях ви за субективизма при изпитите.

Видях го още на първия. 10 януари 1974 година. История на БКП.

А първият изпит е задължителен за студента. Както при момичетата... Оппа! Увлякох се...

Трябва да го вземеш! Изгърмиш ли... Някаква психологическа неувереност ли, какво...

А тая история... Конгреси, програми, числа... Бе, туй идеологията се изразявала математически, а не с думи.

Чета аз предния ден, та пушек се вдига. За ден трябваше да усвоя всичко. Кое то не беше трудно — по-късно се изпедепцах.

Но него ден закъсвах.

И на вратата се позвъни. Златко.

„Какво правиш?“ Обяснявам му. Той подметна конспектите и записките, пък рече: „Дай да идем на едно място. Имат страхотни тезиси — кратко и ясно...“

Що не?

Така я бях закъсал...

Тръгнахме. Пеша. Щото в студент пари... От „Баталова воденица“ — официално „Сердика“ до „Възраждане“.

И каза: „Я да видим там — да не е моят човек вътре...“

Винарна „Братислава“. Наполовина пълна. От една маса ни махат — известни вече футболисти. Начко Михайлов, Павел Панов и компания.

Отидохме. Златко ги познаваше. Запознал ги някой, пък го харесали. Златко беше като Атос — сериозен, с чувство за хумор, целенасочен, малко сух.

И той ми казва: „Дай да пийнем по едно, после ще продължим...“

А на мен — като моряк пред цунами. Няма де да бягаш, става ти все тая — фаталистично и дори интересно.

Та пийнахме по едно вино. После по още едно. Някой имаше рожден ден — хайде и от него...

А Златко ми обяснява — не бива да се учи в деня преди изпита. В главата става пълна шашма (усетил го бях!), объркваш и това, дето го знаеш.

И на другия ден — на изпит. Като Исус пред кръста.

Нашият преподавател се беше разболял и изпитваше някаква негова колежка. Отидохме пред кабинета ѝ, влиза един, втори...

Дойде моят ред.

Тегля билетче — осми конгрес... Знаех го. Колкото седмия и деветия. Демек — бъркоч и паника.

Сядам да се подготвя. В това време едно маце почна да говори. За култа към личността.

Почна да го разнищва — ма. Колко лошо било, ма, такива ми ти работи... Тоя Вълко Червенков — Лошият вълк по-добър от него...

Пък преподавателката едва не рипна със стола барабар.

„Вие, колежке, четохте ли статистиката? Колко пъти са свалени цените? Как са живели хората?...“ — и взе да ѝ цитира.

Аз не губя време — отворих пищовите и преписвам. Успях!

„Двойка!“ — казва изпитващата.

И седна друг.

Моят ред дойде, когато тя вече беше изпушила и имаше почти нормален вид.

Хакна ми една четворка (берекет версин!), излизам.

А в пушалнята оная ревеeeeeeeee...

Като ме видя: „Жороооо, нали всичко си казах? Ти чу? Защото ми писа двойка?“

Таман да почна с народното „Ама, патко...“, но рекох да съм кавалер.

„Ти, викам ѝ, видя ли табелката на вратата?“

„Какво да я гледам?“

„Има, има... Пише «доцент Червенкова». Ти на дъщеря му критики за него ли ще правиш?“...

Дааа...

Като в она виц. Излиза един от изпит по БКП и се хили. „Какво стана?“ — „Скъсаха ме!“ — „Ми що се радваш?“ — „Пешо направо го арестуваха...“

38.

А в трети курс май — пак се разболя преподавател по идеологическите. Май научен комунизъм беше. Колкото научен, толкова и комунизъм.

И дойдоха от Шумен да ни изпитват двама. Та се налагаше да избираме при кого ще влезем — при Куртев или Манафов.

С тоя, дете ме изпитваше, влязохме в спор — в Куба революция ли е било или преврат.

А Куба ми беше интересна и любима страна. И му цитирам историята — Батиста бяга, военните вземат властта, после е предават на Кастро — чак на 8 януари...

Де е революцията?

Ама той си знае написаното и ми говори за социалистическа революция. Когато Кастро чак няколко години по-късно — след заплахите от САЩ, обявява, че тръгвали по социалистически път.

Както и да е, остави ми петица.

Но шестица имах при един млад асистент. Николай Василев се казваше и казва.

Обявиха, че студентите, получили шестици на писмените работи, могат да се явят по-рано на изпит.

Аз нямах, ама трябваше да бързам за Бяла Слатина — не помня защо, но се налагаше.

Та помолих и мен да изпитат, той се съгласи.

Професорът го беше оставил да оформи тия ученолюбиви звезди. И се бяха събрали двадесетина зубрачи.

Мен остави за последно.

Към обяд ги прекара всичките. И влязох. Теглих билет, показах празната тетрадка, дете ще си водя записките, седнах.

Някаква очиларка пееше нещо си за диамата и истмата.

А аз чаках...

В тоя момент се отвори вратата, показа се някой, каза: „Извинете...“ и замина. Без да притвори вратата.

Станах, затворих, седнах. Като пътем вдигнах от пода тетрадката, която бях съборил в бързината.

Вратата отвори Златко.

А трябваше — за да стана и взема тетрадката, да я обърна и да преписвам от пищовите там.

Преписах де.

Заминаха зубърките. Седнах.

„Първи въпрос“, вика Николай Василев.

„Масовата култура“ — казвам примерно.

„Има ли у нас масова култура?“ — пита той.

В учебника нищо не пише, даже се намеква, че само вгнилия Запад има подобно нещо.

„Има — отговарям. — Лили Иванова, Ст. Ц. Даскалов...“

„Шшшт“ — казва той.

И като почнахме...

От масовата култура до черните дупки във вселената, възможни извънземни и невъзможен комунизъм...

По едно време гледа часовника.

„Малей, аз имах часове при задочниците! Дай книжката!“

Пише, подписва, заминаваме.

Поглеждам — шестак!

Което означава, че съм правилно подкован идеологически — само високи оценки по съответните така нужни предмети...

39.

Както споменах — водехме правилен организационен живот.

Още в гимназията членувахме в дружество „Фас“. Устав, знаме, председател...

В Университета си направихме дружество за свободен живот.

Идеята — няма да съм скромен, беше моя. То и кой беше толкова шантав...

Направих устава, членски книжки — подвързани с кожа, със снимки, грамоти...

Кръстихме го Национална Асоциация на Студентите-Цокачи „Свети Трифон Зарезан“.

Създадена, както пише в Устава (пазя си го!), за да развива певческите способности на членовете си. И да ги подкрепя морално и най-вече физически след събирания-концертите.

Имаше титулуване — кандидат-цокач, цокач, майстор...

Трудно достижими титли. За четири години завърших едва „майстор цокач“. Само Огито от Плевен (оня, черния) стана „Народно пиянде“.

Важното беше, че се събирахме — най-често на тавана, черпехме се, пеехме (Висоцки! и народни трапезни песни).

Слушахме музика. Като споменах Висоцки, нека кажа, че имаше един лентов магнетофон с над 600 негови песни.

Събирахме се, викам, на тавана.

Там си беше дом Аврамов. Кой ли не знаеше де е ключът...

Често се е случвало да се прибираме, а на вратата сложена бележка, в нея пише „Витоша“ и два билета за филмотечното.

Пък като изгледаме филма — на масата стои бутилка или парлак салам, или други сладки неща.

Веднъж ни писна и рекохме, че затваряме хана.

Заклучихме и взехме ключа с нас.

Връщаме се от лекции — вратата разбита, вътре едни седнали, петт със съпровод на китара и викат: „Айде, бе! Къде сте сложили тоя

ключ?“.

После направо не затваряхме...

Компанията беше основно от седем човека — Златан, Оги, Анкълъ, Коцето К. от Момчиловци, Компанейрото... Плюс две момичета.

Е, условно казано. Омъжени бяха, едната с едно, другата с две деца.

Ама си бяха наши хора — никакви мъжко-женски истории, събирахме се за лаф. Има приятелство между мъж и жена, има.

Едната после стана главен редактор на „Отечествен фронт“, почина и вестникът залезе. Но това е друга история.

Често идваха и мъжете им — свестни момчета, наши хора.

А ние бяхме в по-особено положение.

Разпределяхме съБИранията. Ако ще си приказваме, обсъждаме, спорим — каним мацките.

Ако ще прием...

Жените нямат работа там!

Че как така? Или ще се освинваме, или... А не бива да сме в див вид пред момичетата.

Та затова...

Тук скромно ще премълча куп истории...

Какво ли не знае това таванче...

Сградата на „Васил Коларов“ 64 май беше, се издигаше на три етажа. После таван. С яки трегери. Единият минаваше през стаята и го използвахме за стол.

Когато на 4 март 77 се разтръска всичко — ние таман седяхме на него трегер и си лафехме.

Рекохме, че някой бута отвън, погледнахме и видяхме тичащите по стълбите.

Изнесохме се.

Дворът на кооперацията голям, квадратен, с дървета — стар софийски двор. И се пълни с бягачи.

По едно време тича една баба. Изглежда, от банята излетяла.

Гола...

След нея куцука дядо с хавлия в ръка и крещи да спре и се облече.

Смях... И страх...

Човецини...

40.

Но — пак ще повторя, учехме здравата.

И четяхме.

Библиотеката на Университета я иззобахме избирателно. Избирателно, защото цялата няма как да прочетем.

И в Народната ходехме.

Веднъж академик Динеков (а ми преподаваха петима академици!) ни заведе на стаж там.

Работихме по вестниците от Възраждането.

Картотекирахме ги. Бавна, пипкава работа, но...

Но да държиш в ръце хартията, която са държали Ботев, Каравелов, после Боян Пенев...

Тия вестници бяха от негова сбирка. И Боян Пенев често си е водил бележки върху им.

Стихове на Ботев — коментар на Боян Пенев...

Колцина ще разберат какво означава да си в съприкосновение с историята...

Да, и Тодор Живков е история, и бригадите са история, и Университетът е история...

Но Ботев, Каравелов, Славейков, Чинтулов...

Тук не описвам — просто думите наистина не стигат...

А друг път преливаха.

Например, когато на едно упражнение млад наперен асистент се опита да ни обяснява, че Елисавета Багряна е била едва ли не с комунистически прогресивни възгледи...

Молля???

Ами да, вика — ей го стихотворение, дето пише, че чака пролетта да дойде от изток, това е символ на Съветския съюз, пък стихотворението е писано през 1943 година, значи тя е прозряла бъдещето...

Малей, като рипнахме...

Извадихме Вапцаров с неговата „Пролет бяла...“, направихме сравнение, показахме (абе, и той го знаеше, ама нали...) гигантската разлика между стихотворението с революционен смисъл и природната картинка...

Изобщо — групата ни, пета група, беше интелигентна, бойка, весела, шашкънийска.

Хареса ни и Сендов — тогава ректор.

Идва веднъж една жена и казва на преподавателя, че академик Сендов вика пета група на разговор.

Той така правеше — кани студентите, пита за всичко, води си бележки, често помагаше...

Та отидохме ние, разприказвахме се — свободно, ама като волни птички, натопили човки в джибрите...

И после често ни викаше.

Веднъж беше на среща с правнук ли, нещо такова, на Пушкин.

Ние бяхме интелигентни хора, знаехме, че синът на Пушкин е участвал в Освободителната война, разговорихме се с човека, разказа ни и за себе си... Абе, нормален човек си беше — никакви фукльовщини.

И по едно време като каза: „Да, ние сме ви освободили от турско, дали сме ви християнството и писмеността...“

Е, тогава като рипнахме... Метафорично, де!

Почнахме го — кога е покръстена Киевска Рус? А България? Как така век и половина след нас са приели християнството, пък са го донесли тук? Тогава е донесена и азбуката в Киев — сто и петдесет години след Преславската школа...

Човекът се смути, рече само — „Ами то в учебниците пише така...“, но взе да разпитва, още повече се разприказвахме, после заедно със Сендов отидохме в „Грозд“ и...

Пак тогава един приятел ми каза, че може да ме заведе на представлението на „Таганка“. Уха!

А после ми каза, че някои артисти отивали заедно с Иван Славков в телевизията, но ако искам...

Я, няма да искам!

Наредихме се — тридесетина души, в малка заличка. От артистите помня Висоцки — център на компанията, и още един. Беше до мен. Каза, че се нарича Сева и бая си приказвахме.

По едно време Славков и Висоцки излязоха — сетне разбрах, че тогава са правени фамозните записи, първите записи на Висоцки. Дори в СССР не бяха го записвали.

А към сутринта Славков обяви, че отиват на посещение — тук не съм сигурен, май беше Търново, който иска да дойде, колко коли да поръча...

Не тръгнах. Бях лепнат към компанията, ясно ми беше. И моят приятел се оттегли.

Ама как да забравиш...

Пък веднъж...

Не, хайде да спра за малко...

Толкова истории, толкова хора, толкова научено, толкова разбрано...

И толкова забравени неща, които подават глави от дупките в паметта...

Хайде до тук...

Някой път...

Може би...

Евентуално...

Повече.

ПОСЛЕПИС

И, знайте — разказвах само истината.

Понякога фризирана, често украсена, случвало се е и с някои ремонти.

Ама няма как да е иначе...

Лъжите правят живота по-красив и интересен.

Всички жени го знаят...

Ако някой тук се познае... Значи е трябвало да измислям повече.

Но истината е по-привлекателна и интересна...

После имаше още доста важни моменти в живота ми. Например, женитбата.

На 8 януари 1977 година.

Но свършвам до нея.

Защото това е краят на съзнателния ми живот.

Другото е в легендите...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.